

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет ім. Петра Могили
Первинна профспілкорова організація ЧНУ ім. Петра Могили
Південний науковий центр НАН та МОН України
Університет ім. Адама Міцкевича (Польща)
Університет гуманітарних та природничих наук ім. Яна Длугоша (Польща)
Інститут національної пам'яті (Польща)
Університет Марії Кюрі-Склодовської (Польща)
Університет Сегеда (Угорщина)
Академія військового мистецтва (Польща)
Військово-морська академія ім. Героїв Вестерплатте (Польща)
Northcentral University (United States of America)

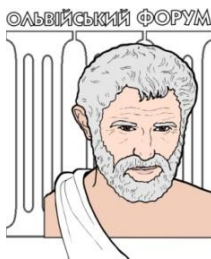

ОЛЬВІЙСЬКИЙ ФОРУМ – 2020:
стратегії країн Причорноморського регіону
в геополітичному просторі

XIV Міжнародна наукова конференція
4–7 червня 2020 р., м. Миколаїв

ТЕЗИ

Політична наука в Україні та зарубіжжі.
Актуальні проблеми міжнародних відносин:
глобальний та регіональний аспекти

Миколаїв
2020

Ольвійський форум – 2020 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі : XIV міжнар. наук. конф. 4–7 червня 2020 р., м. Миколаїв : тези доп. : Політична наука в Україні та зарубіжжі. Актуальні проблеми міжнародних відносин : глобальний та регіональний аспекти / Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – 50 с.

Секція
ПОЛІТИЧНА НАУКА В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖЖІ

УДК 32.019.51+304.9

Іванов М. С.,
*д-р політ. наук, завідувач кафедри політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

**НЕОФЕОДАЛІЗМ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ
СУСПІЛЬСТВІ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ**

Сучасне українське суспільство в своїх стратегія позначає розбудову демократичних засад взаємовідносин широкого загалу. У пострадянський період незалежного розвитку в Україні склалися фундаментальні ознаки саме демократичних засад відносин, як в державних інститутах, так і її відносинах з суспільством. Усе більшої ваги сьогодні має пріоритет законності над неписаним правом в нашій країні.

В Україні діє Конституція, яка декларує широке коло прав та обов'язків громадян. Положення Основного Закону спрямовані на забезпечення рівності, свободи і безпеки для всіх.

Разом з тим, не можна не звернути увагу на прояви суттєвих відхилень від декларованих демократичних принципів та правових засад взаємовідносин в сучасному українському суспільстві. При цьому, важливо, що ці прояви не просто є унікальними прикладами недемократичності, оскільки сьогодні, такого роду явища, можна спостерігати навіть в країнах розвинутої демократії. Важливо те, що окремі з цих проявів обумовленні, до сьогодні не подоланими в нашому суспільстві, складовими «феодальної культури». Їх неможна сприймати і оцінювати інакше як прояви «постфеодалізму» в сучасних умовах становлення нового, за своїми стратегіями, українського суспільства.

Насамперед йдеться про різноманітні прояви і застосування ієрархічного принципу в соціальних стосунках, який передбачає існування та підпорядкованість більш низьких соціальних прошарків більш високим. Оскільки застосування цього принципу організації відносин в суспільстві досяг своєрідного апогею в так званих станових суспільствах в період феодалізму, то й продовження його використання сьогодні можна розглядати як певні залишки саме феодальних відносин. Очевидно, що будь-які прояви соціальної ієрархії сьогодні в нашому суспільстві є запереченням основним принципам демократії.

Значною мірою застосування ієрархічних засад у всіх сферах життя сучасного українського суспільства базується на відповідних рисах його культури. Ця констатація, по суті, може бути відповіддю на значну кількість питань про причини того, чому ієрархія є складовою частиною взаємовідносин в багатьох сферах сучасного суспільного життя.

Хоча факти прояву ієрархії важливі для будь-якої сфери життя, у цій доповіді хотілося б більше уваги приділити такого роду проявам в сучасному політичному житті та системі управління українського суспільства. Найбільш яскравим і очевидним проявом ієрархії є поділ управлінських посад на вищі та нижчі, чітко визначений порядок підлеглості між посадами та чинами. Уся сучасна система державної служби та місцевого самоврядування пронизана принципом ієрархії. У Законі України про державну службу детально виписані питання виконання наказів вище стоячих керівників, а головне, вся взаємодія в системі державного управління побудована на існуючій ранговій системі, своєрідному постфеодальному «табелі про ранги». Слід замислитися над питанням, а в чому необхідність існування поряд з посадовою взаємодією в системі державної служби, ще й наявної службової рангової ієрархії. Скоріше всього це ментальне прагнення до збереження особливих умов для частини учасників цієї системи. Ранги завжди в феодальному суспільстві існували для закріплення неекономічної нерівності. Час від часу з'являється інформація про наміри тих чи інших державних органів запровадити в галузі освіти, культури, медицини нові звання і титули. Саме це є свідченням тривкого збереження у свідомості багатьох чиновників вищого рангу саме стереотипів про ранги.

Сьогодні українське суспільство розвивається шляхом суцільного і безперервного процесу реформування всіх життя суспільства. Але реформи часто зводяться до перманентної перестановки додатків, що не дає змогу отримати якісних змін. Однією з причин такого становища, є обмеженість уявлень про потенціал демократичних ресурсів управління, які спираються не на ієрархічні принципи, а на стимулювання ініціативи і зацікавленого ставлення до результатів діяльності. Поки що мало хто з діючого апарату усвідомлюють відмінні від ієрархічного способи управління.

Сучасне українське суспільство перенасичене різноманітними ранжованими конструкціями в політиці та державному управлінні. У сучасному політичному житті це знаходить свій вияв в різноманітних гібридних поєднаннях феодального і демократичного.

Наприклад, ми обираємо обраного Президента і, при цьому, в значній мірі сприймаємо його в образі «доброго царя». Значною мірою, сучасна управлінська етика це виявлення підданського ставлення до

обраних сюзеренів. В свою чергу, будь-які посади більшістю чиновників сприймаються як власні вотчини, які повинні задовольняти потреби їх власників. У таких умовах мова не йде про право та закон. Головною метою управлінської діяльності є – задоволення власних інтересів, які виступають більш вагомими ніж інтереси широкого загалу. Тотальна корупція є найбільш яскравою ілюстрацією домінування феодалного в сучасній системі управління.

Таким чином, треба погодитися з тим, що сучасне українське суспільство на своєму шляху до побудови демократичного суспільства повинно не тільки зміцнити його принципи, але й усвідомити необхідність подолання притаманних йому рис постфеодального суспільства, культивувати демократичні та правові механізми управління суспільством не на основі особистих залежностей, а на основі оптимізації функціональних зав'язків.

УДК 324 + 342.8

Чупрін Р. В.,

*канд. політ. наук, доцент кафедри політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ПАРТІЙНИХ СПИСКІВ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ УХВАЛЕННЯ ВИБОРЧОГО КОДЕКСУ

Наприкінці 2019 р. еволюція виборчого законодавства України дійшла до стадії ухвалення Виборчого кодексу, покликаного узгодити та уніфікувати організацію проведення виборів різного рівня в державі. Масштаби даного документу є безпрецедентними для вітчизняної виборчої практики, а тому при всій його комплексності важливим є аналіз окремих його компонентів. Зокрема, особлива увага має бути приділена питанню місцевих виборів, які вже в 2020 р. повинні стати першим практичним випробуванням для Виборчого кодексу. Важливо з'ясувати, наскільки в новому документі були враховані ті критичні вразливості, за які наукова спільнота справедливо критикувала законодавство щодо місцевих виборів за партійними списками, що діяло з 2015 р. (надалі – Система-2015).

Система-2015 скоріше імітувала «відкриті» партійні списки, не даючи виборцю можливості обирати серед різних кандидатів від однієї політичної партії. Крім того, політичні партії могли корегувати рейти-

нгові списки, які одержувалися в результаті голосування виборців, через відмови кандидатів від мандату.

Виборчий кодекс вперше запроваджує реальну конкуренцію між кандидатами від однієї партії у багатомандатних округах. При цьому для здобуття мандату не вимагається одержання кандидатом числа голосів, що відповідає повній виборчій квоті. Так, для покращення позиції в партійному списку у багатомандатному виборчому окрузі достатньо здобути 25 % виборчої квоти, що збільшує «відкритість» виборчої системи.

Разом з тим, партійні списки неможна назвати повністю відкритими. Зважаючи на певні неоднозначності у термінології, варто кваліфікувати їх скоріше як напіввідкриті, оскільки виборець у багатомандатному окрузі може вплинути на позицію лише одного кандидата у партійному списку.

Система-2015 не давала можливості для обрання незалежних кандидатів до обласних рад та міських рад у великих (90 тис. виборців і більше) містах. Громадяни змушені були реалізовувати свої конституційні права на обрання до відповідних рад виключно через політичні партії.

Виборчий кодекс зберігає попередню практику, хоча характеристики нової виборчої системи дозволяли створити механізми для обрання популярних незалежних кандидатів. Так, умовою їх обрання можна було б встановити здобуття повної виборчої квоти, а до бюлетеню їх можна було б включити окремим списком з власними номерами, що не потребувало б змін у процедурі голосування. Втім, така можливість використана не була.

Система-2015 створювала ситуації, коли окремі виборчі округи залишалися без своїх представників у виборних органах. Це відбувалося через існування так званого «першого кандидата» та специфіку формування рейтингового списку кандидатів на основі волевиявлення виборців в окремих округах.

Виборчий кодекс не допускає такого роду ситуації, але створює певні можливості для використання технології джеррімандерінгу, оскільки встановлюється не припустиме відхилення у кількості мандатів, що розігруються в багатомандатних округах, а припустиме відхилення самої кількості округів від розрахованого за формулою середнього показника.

Система-2015 забезпечувала гарантоване перше місце у списку «першому кандидату» незалежно від волевиявлення виборців. Такого кандидата партія могла використовувати і виключно для покращення

свого електорального результату, а від виграного мандата він відмовлявся, будучи, наприклад, депутатом ради вищого рівня.

Виборчий кодекс ліквідував подібну практику, але в реальності створив для партії можливість розподілити не один, а одразу декілька мандатів у власному списку, незалежно від волевиявлення виборців. Через високу вірогідність того, що не всі мандати будуть розподілені у багатомандатних округах, їх розподіл відбуватиметься у єдиному обласному або міському окрузі відповідно до черговості, встановленої самою партією.

Таким чином, можна констатувати, що в результаті ухвалення Виборчого кодексу значна частина найбільш суттєвих недоліків використання системи партійних списків на місцевих виборів в Україні була усунута. Особливо важливими є скасування у списках «перших кандидатів» та виключення появи непередставлених у виборних органах округів.

Разом з тим, нова виборча система для місцевих виборів до обласних рад та великих міст все ще змушує громадян балотуватися виключено від політичних партій та залишає останнім широкі можливості для розподілу частини мандатів у власних списках незалежно від волевиявлення виборців. Отже, і нещодавно прийнятий Виборчий кодекс не позбавлений недоліків, які бажано було б виправити ще до наступних місцевих виборів.

УДК 316.324.8:366] (043,2)

Соловійова А. С.,

канд. політ. наук, доцент б. в. з. кафедри політичних наук,

Сироватка А. В.,

*магістр політології, провідний фахівець кафедри політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ЕТАПИ РОЗВИТКУ КОНЦЕПЦІЙ СУСПІЛЬСТВА СПОЖИВАННЯ

Споживання входить до числа ключових сфер життєдіяльності людини, трансформується у різні типи та набуває глобальних масштабів. Сьогоднішню епоху часто знаменують як епоху закріплення суспільства споживання, проте культура споживання зародилася заздалегідь до промислової доби, адже споживчий переворот відбувся внаслідок піднесення економічного виробництва та ринку наприкінці XVIII століття.

Феномен споживання дедалі швидше перетворюється на одну з найважливіших сфер життя сучасної людини, це призводить до масш-

табних перемін в організації суспільних відносин, а саме до переосмислення цінностей та ідеалів, зміни життєвих установок.

Автори у ході дослідження, здійснили спробу сформулювати та прослідкувати еволюцію позицій зарубіжних та українських вчених на розповсюдження факту споживання, упорядковуючи відмінні ідеї дослідження цього питання починаючи з кінця середньовіччя та завершуючи новітньою добою.

Встановити часові межі та прослідкувати історичний шлях формування даної концепції досить важко, за рахунок того, що існує велика кількість інформації, даних, тверджень, які складно систематизувати та котрі інколи суперечать одне одному.

У результаті розвитку капіталізму та встановлення й стабілізації масового виробництва товарів широкого вжитку після Другої світової війни, формується суспільства споживання, особливістю якого є індивідуальне споживання за допомогою інституту ринку, що спричиняє ряд змін у всіх сферах життєдіяльності людини. Хоча, як свідчить аналіз, передумови виникнення суспільства споживання виділилися набагато раніше. А при цьому запорукою існування масового споживання є особливості психології людини, які інспірують появу нових потреб.

У різних частинах світу суспільство споживання формувалося та розвивалося в різний час, наприклад, для Сполучених Штатів Америки – це післявоєнний період, в Європі – це середина 1950-х років, на теренах пострадянського простору – це 80–90-ті роки XX століття.

На основі опрацьованих даних, автори пропонують власну періодизацію зародження та формування концепту суспільства споживання:

1. Період привілейованого споживання – XVI–XVIII століття, характеризується чисельним споживанням аристократією предметів розкоші, для демонстрації власного соціального статусу, авторитету; пануванням природних джерел блага; організація суспільства відбувалася за традиційними формами виробництва, тому характерна була відсутність неприродних джерел енергії, механізації;

2. Період промислового споживання – XVIII–XIX століття, становлення індустріальної економіки; конвеєрне виробництво, масове індустріальне виробництво, експансія розвиненого капіталізму; розвиток інформаційних технологій кінця цього періоду та остаточне становлення суспільства споживання дало поштовх для зародження та розвитку політичного консьюмеризму;

3. Період інформаційно-культурного споживання – XX–XXI століття, комерціалізація усіх сфер життєдіяльності людини; встановлення ринкових норм управління та організації в усі людські відносини; перетворення споживання на визначний атрибут сучасного суспільства

та його характерність для різних суспільних сфер, таких як політична та культурна; перевага споживання над виробництвом.

Сьогодні поширені наукові погляди, які свідчать про розвиток масового суспільства упродовж XX століття, якому притаманне тотальне споживання, виробництво, комунікація. Перетворення економічної та політичної системи, спровокували трансформації орієнтирів споживача та призначення споживання в житті людей. Панівні стандарти споживання стають одними з найважливіших цілей суспільства, а прагнення до їх отримання – могутньою спрямовуючою силою. У теперішньому світі споживання виступає в якості важливого показника у життєдіяльності суспільства, у генеруванні ціннісних установок суспільства та стає стійкою прикметою сучасного суспільства, по причині чого виступає предметом дискусій в багатьох галузях науки.

У якості висновку можна зауважити, що суспільство споживання це – масштабний комплексний концепт, який включає в себе взаємозв'язані теорії та ідеї, що відображають історію розвитку та формування цього явища. Також, варто відмітити постійно наявні тенденції до трансформації та зміни якості його складових компонентів, що свідчить про динамічний процес розвитку цього явища.

Завершення Другої світової війни ознаменувало остаточне закріплення суспільства споживання, що початково мало на меті соціальний захист людей від бідності і безробіття, проте в подальшому йому не вдалося уникнути економічно-політичних потрясінь та криз пов'язаних з масовим споживанням.

Отже, суспільство споживання утворювалося паралельно до трансформацій самого суспільства, його економічної та політичної системи, зміни соціальних орієнтирів індивідів. Тому суспільство споживання являє собою активну та суперечливу систему, вектор розвитку якої може змінюватися.

УДК 327:32] (043,2)

Громадська Н. А.,

*канд. політ. наук, доцент кафедри політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ МОЛОДІЖНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах глобальної економічної кризи постає багато гострих соціальних проблем суспільства, що вимагають свого осмислення та вирі-

шення. Особливої уваги набувають проблеми ефективної зайнятості населення, запобігання масового безробіття. Одним із пріоритетних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення повинно стати сприяння молодіжної зайнятості, оскільки молодь складає майбутній трудовий потенціал будь-якої країни, а також відображає основні тенденції розвитку економіки, освіти та ринку праці.

До основних проблем молодіжної зайнятості в Україні слід віднести: низький рівень економічної активності осіб наймолодшої вікової категорії; високий рівень безробіття, що знижується у старших вікових групах молоді; структурний дисбаланс між попитом та пропозицією праці; значний рівень неформальної зайнятості.

Сегмент молодіжної зайнятості передбачає необхідність формування механізмів ефективної взаємодії та співпраці зацікавлених сторін. Одним з ефективних механізмів узгодження різних інтересів виступає соціальний діалог, який здатний виступати досить досконалим інструментом вирішення соціальних, економічних та політичних проблем суспільства.

З огляду на досвід країн ЄС важливо те, що він виявився цінним демократичним засобом розв'язання соціальних проблем, сучасним і динамічним процесом, що має унікальний потенціал і широкі можливості у сприянні прогресу в питаннях глобалізації, регіональної інтеграції і перехідного періоду.

Соціальний діалог на ринку праці являє собою інструмент державної соціальної політики у сфері зайнятості населення та виступає важливим фактором сприяння зайнятості молоді. Це процес досягнення спільних домовленостей та прийняття узгоджених рішень щодо сприяння та забезпечення зайнятості за участю молоді (їх представників), роботодавців (їх представників), навчальних закладів (представників сфери освіти) та держави (органів державної влади та органів місцевого самоврядування).

Виходячи на ринок праці, молодь ставить за мету отримання престижної роботи з гідною заробітною платою. А роботодавець, у свою чергу, висуває досить високі вимоги до професійних компетенцій молодих людей. Все це посилює напруження на ринку праці та ускладнює ефективне виконання ним своїх основних функцій. Однією з основних умов оптимального соціального діалогу є досягнення компромісу між інтересами його сторін. Саме завдяки соціальному діалогу досягається узгодження різних інтересів соціальних груп і владних структур. Він виступає інструментом, який переводить стосунки учасників діалогу з негативного поля у позитивне, чим сприяє взаємодії, а не виникненню конфліктних ситуацій.

У ході здійснення соціального діалогу молодь повинна визначити власні здібності, уподобання, інтереси. Молоді люди мають бути зацікавлені в саморозвитку, самонавчанні, отриманні практичних знань та досвіду. Головним напрямком соціального діалогу повинен стати захист молоді та сприяння її зайнятості. Важливу роль у виконанні цього завдання відіграють профспілки, основною функцією яких є представництво і захист прав та інтересів молоді.

Участь роботодавців у соціальному діалозі на ринку праці молоді полягає у визначенні власних потреб у молодих кадрах, висуванні вимог та пропозицій щодо якості та рівня освіти. Однак важливим напрямом є сприяння роботодавцем отримання практичного досвіду молоддю, забезпечення проходження нею стажування та практики. Слід звернути увагу на важливу роль соціального діалогу як засобу вирішення конфліктних ситуацій, коли роботодавець хоче отримати дешеву, але досвідчену та кваліфіковану робочу силу, а молодь прагне успішного працевлаштування з високою заробітною платою, але без досвіду роботи.

З метою уникнення дисбалансу між попитом та пропозицією праці, отримання відповідного рівня освіти до сучасних професійних вимог слід налагодити належну співпрацю між роботодавцями та навчальними закладами. З метою надання молоді якісної освіти навчальні заклади у процесі ведення соціального діалогу мають дізнаватися про потреби роботодавців у кваліфікованих кадрах, налагоджувати взаємодію у сфері проходження практики і стажування та подальшого працевлаштування випускників. Вищі навчальні та професійно-технічні навчальні заклади повинні зорієнтувати навчальний процес на збільшення практичної підготовки молоді та розвиток затребуваних професійних компетенцій, надавати можливості для саморозвитку та самоосвіти молоді, стимулювати молодь до отримання практичних знань, сприяти проходженню стажування молоді, надавати повний доступ до всіх освітніх інформаційних джерел.

Сприяння молодіжній зайнятості є стратегічним напрямом молодіжної політики нашої держави. З метою створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації української молоді у лютому 2016 року Кабінетом Міністрів України затверджено Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2016–2020 роки (далі – Програма).

Реалізація Програми дозволить покращити становище молоді України, отримати позитивні результати щодо створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації, розширити соціальні гарантії молоді; підвищити рівень доступу молоді до якісної освіти та створити умови для її працевлаштування (забезпечення первинної і вторинної зайнятості та самозайнятості). Серед очікуваних результатів Програми слід зазначити створення цілісної системи неформальної освіти молоді

(набуття молодими людьми знань, навичок та інших компетенцій поза системою освіти); забезпечення розвитку молодіжного підприємництва (удосконалення нормативно-правової бази та систематизації пререференцій для молодих підприємців, формування підприємницьких навичок молоді); забезпечення надання підтримки молоді у працевлаштуванні та сприяння створенню для неї нових робочих місць.

З метою об'єднання зусиль бізнесу, уряду та освітнього сектору для вирішення проблем працевлаштування молоді у березні 2016 року за спільною ініціативою Міністерства молоді та спорту в Україні, Центру «Розвиток Корпоративної Соціальної Відповідальності» та підтримки Представництва Фонду Народонаселення ООН в Україні відбулось підписання Українського Пакту заради молоді – 2020. Українські та міжнародні компанії, які долучилися до ініціативи спільно зобов'язалися до 2020 року сприяти створенню мінімум 700 партнерств між бізнесом та освітнім сектором, забезпечити 50 000 місць для стажування та першої роботи молоді, а також створити умови для забезпечення 1000 молодих людей менторською підтримкою з питань побудови кар'єри.

За чотири роки існування ініціативи, Пакт підписали 146 роботодавців з 8 регіонів України, серед яких 70 активно впроваджують програми працевлаштування молоді. Роботодавці спільно створили більше 35 тис. робочих місць для молоді, більше 600 партнерств із закладами освіти та забезпечили менторською підтримкою щодо першого робочого місця більше 2 тис. молодих людей. Це є прикладом взаємодії бізнесу, держави і громадянського суспільства, яка будується на співпраці, довірі, розумінні цілей та завдань, що стоять перед соціальними партнерами. Пакт було визнано на Європейському рівні як одну з найефективніших ініціатив для молоді, а на глобальному рівні ООН визначила однією з кращих практик.

Отже, вирішення проблем молодіжної зайнятості вимагає формування механізму ефективної взаємодії та співпраці молоді, роботодавців, освітнього простору і держави, що полягає у координації зусиль та спільних заходах, направлених на покращення ситуації на ринку праці та забезпечення молоді доступними робочими місцями. При цьому держава повинна провадити активну політику створення сприятливих умов для підвищення рівня молодіжної зайнятості. Створення прозорих та ефективних механізмів стимулювання роботодавців до працевлаштування молоді і створення для них гідних умов праці, забезпечення їх достатнім доходом і високим рівнем соціального захисту, подолання стереотипних уявлень роботодавців стосовно низького професіоналізму молоді, мотивація молодих людей до трудової активності мають стати пріоритетом державної політики у найближчій перспективі.

ПОЛІТИЧНА ІДЕОЛОГІЯ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Ідеологізація політики робить її нездатною визначати і вирішувати суспільно значущі завдання. У ХХ столітті ідеологізація міжнародних відносин означала їх підпорядкування завданням міждержавної боротьби з ідеологічних мотивів. Такий підхід може підвести людство до межі світової війни.

Лише деідеологізація і гуманізація міжнародних відносин може сприяти відходу від конфронтації і конфліктів. Важливими механізмами нового політичного підходу стає активний діалог різних ідеологічних концепцій і доступ людей до світових і духовних цінностей.

В сучасних умовах важливим фактором міжнародної політики в контексті ідеологічного виміру стало : домінування західного лібералізму і створення на його основі міжнародних інститутів, які відіграють важливу роль в економіці і політиці; формування концепцій «демократизації світу» і «гуманітарного втручання» як основи для збереження авторитарної моделі світоустрою; дистанцювання ряду держав від західної системи і критика лібералізму; використання лівих і постмодерністських ідеологій для обґрунтування свого бачення майбутнього світового устрою.

Виходячи з того, що політична ідеологія виконує ідейну орієнтацію політичних дій, розрізняють ряд рівнів її функціонування.

Перший рівень – теоретико-концептуальний. На цьому етапі розробляються основні положення, теорія, яка кристалізує ідеали нації, класа, держави.

Другий рівень – актуалізований. Для нього характерно - зазначити рівень засвоєння громадянами цілей даної ідеології і їх втілення в тих або інших формах політичної участі.

Третій рівень – програмно-політичний. В цей час соціально-економічні ідеали реалізуються в програмах, гаслах, вимогах які впливають на прийняття політичних рішень і стимулюють політичну поведінку громадян.

Політична ідеологія впливаючи на суспільство і поєднуючись з психологією людей сприяє формуванню певного рівня політичної психології. Вона створюється у процесі практичної взаємодії громадян

між собою та інструментами влади. У кінцевому рахунку політична ідеологія, впливаючи на політичну психологію робить її раціональною і ефективною.

Важливим значенням політичної ідеології є її взаємодія з різними ідейними організаціями і структурами. Ця взаємодія може здійснюватись шляхом дистанціювання та полемікою з опозицією, або по напрямку встановлення контактів між однорідними ідеологіями. Другий варіант сприяє зближенню, а інколи і використанню опонентами програмних положень і теоретичних гасел.

Важливо одночасно констатувати, ідеологізована політика поступово надає місце раціонально-прагматичної, яка базується на тверезому політичному та економічному розрахунку. Але політичний прагматизм при всій його доцільності має латентні загрози. Він може зробити політиків з обмеженими стратегічним мисленням, а імітація політичної ідеології у цих умовах може мати вид популізму, розрахований на аполітичну масу людей.

Важливо одночасно констатувати, ідеологізована політика поступово надає місце раціонально-прагматичної, яка базується на тверезому політичному та економічному розрахунку. Але політичний прагматизм при всій його доцільності має латентні загрози. Він може зробити політиків з обмеженими стратегічним мисленням, а імітація політичної ідеології у цих умовах може мати вид популізму, розрахований на аполітичну масу людей.

УДК 331

Savinok V.,

*PhD student, Doctoral School of Social Sciences,
Maria Curie-Sklodowska University of Lublin, Poland*

CONCEPTUALIZATION OF RUSSIA IN GERMAN FOREIGN POLICY ON THE EXAMPLE OF WHITE BOOK ON NATIONAL SECURITY AND THE FUTURE OF THE BUNDESWEHR

Introduction. According to Hudson, foreign policy is the «strategy or approach chosen by the national government to achieve its goals in relations with external entities». Proceeding from this, foreign-policy-making includes such element as definition of foreign policy goals. Petric determines foreign policy goals as «an expression of the interests of a given country, of its values, and of its history». Foreign policy goals might be systematized

within a foreign policy strategy. According to Ukrainian Diplomatic Encyclopedia, a foreign policy strategy is a «system of measures, the state undertakes to achieve its foreign policy goals, as well as a system of theoretical provisions, defining the goals». Specifying this definition, Kapitonenko states that foreign policy strategy can be formulated in governmental documents, for instance, foreign policy doctrines, or national security conceptions.

Hence, presented paper will analyze the «White Book on Security Policy and the Future of the Bundeswehr» of 2016 – one of the key foreign political documents of the Federal Republic of Germany (the FRG) with particular view on the elements of foreign policy strategy toward the Russian Federation (the RF). The research question to be resolved is defining of conceptualizations of Russia in this document of German foreign policy.

Key research findings. Generally, the groundworks of Germany's foreign policy are not that widely stipulated in different governmental documents, as it is a case, for instance, in the United States of America or the RF, elaborating and updating National Security Strategies or Foreign Policy Conceptions on a regular basis. Hence, the Federal Republic does not possess an extensive number of documents analyzing the Federal Republic's role in the international community, foreign policy principles and planned actions in the field of foreign policy. Nonetheless, the «white books», issued since 1969, belong to the most important documents of German defense and security policy. These documents analyze governmental activities and draw up the plans in mentioned sectors, and assess potential risks for implementation of planned steps. Typically, «white books» are elaborated and issued by the Federal Ministry of Defense in cooperation with other governmental agencies, including the Foreign Office, as well as the experts in the fields of defense and security. The most recent version of this document titled «White Book on Security Policy and the Future of the Bundeswehr» was adopted on July 13, 2016.

Textual analysis demonstrates that the content of the White Book 2016 includes twenty mentions of Russia. They are placed in different parts of the document starting with that analyzing security environment of the FRG, and ending with that reflecting the Federal Republic's security policy goals and plans.

The *first* group of provisions, including mentions of the RF belongs to the second chapter of the White Book, devoted to the analysis of Germany's security-political surrounding. In this chapter, Russia is mentioned predominantly as a power, threatening peace in Europe. The Federal Government points out that Russia's illegal annexation of Crimea and military interference in the Eastern Ukraine are major actions of the RF undermining Germany's and European security. According to the White Book, these steps

constitute a violent breach of international law and demonstrate lack of Russia's readiness to cooperate with the West. The document draws attention to increased arming and usage of hybrid warfare instruments by the RF, which constitutes a threat for European security. Hence, the European Union (EU) and the North-Atlantic Treaty Organization (NATO) should increase their defense capacities.

References to the international law or to a necessity to increase the role of the Western institutions does not constitute a novelty for German foreign policy, as it points out two of its major traditional elements. The *first* one is a «civilian power» (**Ger.** – *Zivilmacht*) concept, basing on the assumption of Maull to «civilize» the international order by observance of international law and increased international integration. Hence, by this reference, the Federal Republic reinforces its support of territorial integrity of Ukraine and acknowledges a necessity to make Russia respect the principles of European post-cold war order. Furthermore, the Federal Government indicates its readiness to increase its own defense expenditures and to engage in a more active way in the field of the EU's Common Security and Defense Policy. In addition, this point refers to the other provisions of the White book regarding Germany's readiness to contribute to increase of the NATO's defense capacities in Europe. Such approach resonates with a point made by Adomeit, stating that Germany's government is aware of Russia's role as a revisionist power, but attempts to push the RF to adhere the international law in a non-military way. The *second* element of Germany's foreign policy underlined by mentioned points of the document is the Federal Republic's commitment on belonging to the West embodied by European and Transatlantic institutions or so-called *Westbindung*. This means that Germany will abstain from countering the RF unilaterally and will take necessary measures in cooperation with the other EU and NATO partners. Hence, this part of provisions on Russia might be considered rather as value-based. Meanwhile, as the strategy considers Russia's military interference in Ukraine as one of the signs of the «renaissance of the power politics», Germany's commitment to strengthening the defense capacities of the EU and the NATO can be justified also from the realist «power politics» perspective.

The *second* group of the White Book's provisions on Russia is stipulated in the fourth chapter of the document concerning implementation of Germany's security policy in different fields and international formats. This group of provisions is included to the subchapter on cooperative security, indicating Germany's readiness to cooperate with the RF on resolving different security issues. Among other things, the Federal Government reaffirms its commitment to strategic partnership between the Alliance and the RF according to the NATO-Russia Founding Act of 1997 and within the

NATO-Russia Council. However, such cooperation shall follow the logics of NATO Double-Track Decision of 1979, combining defensive measures in the EU and the NATO with «open doors» for dialogue and sectoral cooperation. Meanwhile, the FRG declares readiness to cooperate with Russia in ad-hoc multilateral formats like «E3+3 format» on Iranian nuclear programme and «Normandy format» for resolution of armed conflict in the Eastern Ukraine.

These points indicate further traditional element of Germany's foreign policy namely its multilateral foundations. Lacking the full-fledged international sovereignty during practically the whole period of its existence, the «Bonn Republic» actively engaged into international organizations and multilateral formats in order to be able to implement its foreign political agenda. After the reunification, the Federal Republic remained interested in participation in «ad-hoc coalitions» in order to promote its foreign policy principles. Such approach resonates with a point made by Fix, arguing that the Federal Republic does not apply a fully value-based approach in relation to Russia and keeps channels of communication open in conflict-management as well as economic cooperation. This constitutes a rather pragmatic approach to the foreign political path toward the RF.

Conclusions. Hence, analysis of the White Book of 2016, defining the principles of Germany's foreign policy toward Russia, demonstrates that they include two major conceptualizations of Russia. The *first* one presents the RF as a state threatening European and the Federal Republic's security, underlining the necessity to establish new and to strengthen existing defense and security mechanisms in the EU. The *second* conceptualization is rather a sign of foreign political continuity, pointing out the multilateral character of Germany's foreign policy as a whole and with a view on Russia in particular, and the FRG's cooperative approach to international security. That demonstrates a necessity of «being in contact» with the RF in order to engage in resolving the issues like Iranian nuclear programme, Syrian civil war or armed conflict in the Eastern Ukraine within the frameworks of different international formats.

Further studies on this topic may be conducted both on different tracks. Some of them may include, for instance, a study on principles of Germany's foreign policy toward Russia basing on analysis of policy statements of incumbent German federal government officials.

Секція
**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ**

УДК 94(477.7)«1941/1944»

Тригуб О. П.,
*д-р іст. наук, професор,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

**КІНОТЕАТРИ ТРАНСНІСТРІЇ:
ВІД ПОВСЯКДЕННЯ ДО ІДЕОЛОГІЧНОЇ ПРОПАГАНДИ**

Одним із малодосліджених питань української історії окупаційної доби є визначення місця та ролі кіно і кінотеатрів як у повсякденному житті населення, так і в пропагандистській політиці країн-окупантів – Німеччини та Румунії. Враховуючи той фактор, що німецька пропаганда (а за нею і румунська) особливу увагу у контексті формування масової політичної свідомості приділяли кінематографу, зазначене питання повинно було вже давно викликати певний інтерес з боку дослідників. Натомість до сьогодні праці, де б розглядалася роль і місце кінотеатру та кіно в окупаційному середовищі, обираються одиницями (М. Михайлюк, О. Титаренко, Н. Шевченко, Є. Проценко, Д. Титаренко, В. Удовик) і присвячені, у своїй переважачій більшості, висвітленню зазначеного питання на території Рейхскомісаріату «Україна», а зона румунської окупації – Трансністрія, залишається майже у тіні. Саме це спонукає автора актуалізувати дану проблему в історичному дискурсі в межах наявних джерел.

Вже через місяць після перенесення столиці Трансністрії до Одеси у новій столиці починають відновлювати свою роботу перші кінотеатри. Офіційну позицію румунського уряду щодо культурного розвитку Трансністрії, вже через 15 днів після зайняття міста румунами, озвучив у статті «Возродим культурную жизнь Одессы» («Відродимо культурне життя Одеси») одеський професор Г. Сербський зазначив: «...Нагальною потребою міста є відновлення роботи кінотеатрів ... які ознайомили б одеситів з життям в Європі, з новим порядком в ній; адже ми були понад 20 років відірвані від західноєвропейської культури, відгороджені від неї тюремними стінами радянських кордонів і про новий порядок в Європі у багатьох з нас є дуже туманне, а багато в чому і неправильне уявлення» (Одесская газета. 1941. 2 ноября).

Вже 28 листопада 1941 р. відбулося відкриття перших кінотеатрів «Акса» та «Дачіа», де першими демонстрованими фільмами стали хронікальні фільми «Буковина (Країна монастирів)» і німецька та румунська кінохроніка. Загалом до кінця 1942 року було відновлено 11 кінотеатрів, а загалом у 1943 р. в Одесі діяло близько 20 кінотеатрів (разом із періодичними кіносеансами при «Антикомуністичному інституті», Італійському клубі тощо).

Натомість вже після різдвяних свят 1942 р. на екранах кінотеатрів Одеси почали демонструватися художні фільми, що представляли, переважно, кіновиробництво Німеччини та Італії. З цього приводу «Одесская газета» із захопленням писала: «На екранах відновлених у місті кінотеатрів вперше за останні місяці з'явилися повнометражні фільми, яких з таким нетерпінням очікувало населення Одеси... З ранку і до самого закриття біля кас кінотеатрів юрбється публіка» (Одесская газета. 1942. 22 январа).

З точки зору ідеології перші фільми оцінювалися наступним чином: «Після довгої перерви знову з'явилися на наших екранах художні фільми. Це аж ніяк не бойовики, але почуття і думки присмодно відпочивають, бо нарешті вам не нав'язують насильно ніякої «ідеології» і не підносять сюжету з «черговим диверсантом», «стовідсотковою» радянською людиною й іншими персонажами, обов'язковими для кожного радянського фільму... Дві перші картини вселяють впевненість, що в недалекому майбутньому ми побачимо на наших екранах все кращі фільми західній кінематографії» (Одесская газета. 1942. 24 январа).

Натомість вже у найближчий час кінотеатри почали наповнюватися ідеологічними художніми шедеврами прихованої німецької пропаганди: історико-біографічний фільм «Залізний канцлер» («Бісмарк»), що вихваляв діяльність Отто фон Бісмарка у період об'єднання Німеччини 1862–1970 рр.; «Der große König» («Великий Король»), що демонстрував велич прусського короля Фрідріха Великого часів Семирічної війни 1756–1763 рр.; яскраво виражений антисемітський історичний фільм «Жид Зюсс» («Єврей Зюсс») та інші.

Окремо можна виділити фільми, що орієнтувалися на молодь і «демонстрували величезну роль Адольфа Гітлера у справі вихованні молоді у дусі нації» через організацію гітлерівської молоді «Hitler-Jugend»: «Пригоди Якко» та «Вище голову, Йоганн».

У середині квітня 1942 р. до кінотеатрів Одеси прибули перші німецькі кіножурнали військової кінохроніки, де вихвалялася сила німецької зброї (у даному випадку кінохроніка розповідала про події на фронтах, батальні сцени, дії німецьких підводних човнів біля берегів Америки, прорив німецьких суден через Ла-Манш, а також епізоди боротьби у

Північній Африці; були відображені виступи Фюрера на вечорі, присвяченому випуску молодих офіцерів, відвідування Маршалом Антонеску головної ставки фюрера тощо). З того часу німецько-румунська кінохроніка стала обов'язковим елементом будь-якого сеансу кіно.

Отже, можна констатувати, що кінотеатри у Трансністрії, як і загалом у будь-якому сучасному суспільстві грали подвійну роль: з одного боку – це один із елементів відпочинку та повсякдення, а з іншого – могутній інструмент маніпулювання масовою свідомістю через прямі та приховані витвори пропаганди.

УДК 327.51

Шевчук О. В.,
*д-р політ. наук, професор,
декан факультету політичних наук,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ЄВРОПЕЙСЬКА СИСТЕМА БЕЗПЕКИ: ЗАСАДНИЧІ ПРИНЦИПИ І ЦІННІСНІ ЗАСАДИ

Проблема ефективного забезпечення національної безпеки наразі є для України однією з ключових, будучи, по суті, як умовою, так і метою проведення реформування у всіх сферах державного і суспільного життя, що, в кінцевому підсумку, повинно бути підпорядковане всебічному зміцненню суверенітету України, збереженню її територіальної цілісності і забезпеченню національних інтересів. На сьогодні питання розбудови ефективної системи національної безпеки є надзвичайно актуальною для нашої держави в умовах анексії Криму і російської агресії проти України.

Бажання забезпечити мир на континенті було вже відомим явищем в Європі. Кожна зміна систем міжнародних відносин, починаючи з Вестфальських мирних договорів і закінчуючи Версальським миром, супроводжувалася пацифістською риторикою європейських правителів. Однак практичні кроки щодо недопущення воєн залишалися неефективними. Можливо, ця тенденція знову б повторилася, якби не одна принципова відмінність післявоєнного періоду: вперше в історії європейські країни стали перетворюватися з суб'єктів міжнародної політики в об'єкти, підвладні принципам біполярного суперництва, що поступово поширювали свій детермінуючий вплив у світовій геополітичній площині. Це стало другою причиною створення загальноєвропейських

інститутів забезпечення безпеки. Виснаження сил і втрата впливу в світі сприймалися як порушення основ безпеки, що сприяло консолідації європейських країн.

Повоєнні події в Європі давали мало приводів для оптимізму. Над звільненим від німецького фашизму континентом нависла тінь нового протистояння, тепер уже серед переможців. Радянський Союз став загрозою безпеки для демократичного світу. У прагненні стримати Східний блок виснажені війною європейські держави пішли шляхом об'єднання своїх можливостей. Таким чином, наявність зовнішньої загрози стало третьою причиною створення європейських інститутів безпеки.

Комбінація трьох причин забезпечила ефективність як системи регіональної безпеки, так і систем національної безпеки держав Європи і стала основою для інтеграційного будівництва в Європі.

Країни Європи розбудовуючи національні системи національної безпеки в повоєнний період узалежнили власну безпеку від колективної безпеки спираючись на військово-політичні інституції НАТО. Принцип неподільності безпеки став наріжним каменем національних систем безпеки Європи. Навіть трансформація геополітичного ландшафту у постбіполярний період засвідчила дієвість НАТО, як основної без пекової організації в Європі, а зважаючи на присутність США в організації це є проєкцією безпеки і у глобальному вимірі. Адже, незважаючи на закінчення «холодної війни», роль і вплив Альянсу в системі міжнародних відносин збільшується. Після розпаду СРСР блок продовжив своє існування, змінюючись, проходячи через трансформацію своїх функцій. Саме НАТО є основою системи безпеки як в сучасній Європі, так і в Євроатлантиці. Ця система функціонує з опорою на військові і військово-політичні інститути та механізми Альянсу.

Таким чином, механізм забезпечення національної безпеки можна визначити, як взяту в єдності нормативно організовану систему публічно-владних та інших інститутів і правових інструментів (засобів, методів, способів, прийомів), ефективного функціонування якої гарантує реалізацію в повному обсязі конституційних прав і свобод громадян, гідну якість і рівень їх життя, суверенітет, незалежність, державну і територіальну цілісність, а також сталий соціально-економічний розвиток суспільства і держави на перспективу.

І хоча, наразі інститути довіри і безпеки в Європі піддаються сильному тиску з боку конвенціональних глобальних, регіональних і недержавних акторів, і неконвенціональних, таких, як невизнані держави, терористичні організації, нелегальна міграція, COVID-19 тощо. Як наслідок, під загрозою опиняються основоположні принципи світової і європейської безпеки, національні інтереси окремих регіональних

держав. Проте, ефективність, а головне адаптивність діючих елементів колективної системи безпеки Європи з центром сили – НАТО, засвідчують гнучкість цієї системи в контексті інноваційних відповідей на різномірні виклики та загрози сучасного світу.

Таким чином, формування систем національної безпеки є процесом перманентним з врахуванням особливостей розвитку країн і регіонів (політичних, економічних, історичних, ментальних тощо), але життєздатність безпекових систем тестується їх можливістю реагувати ефективно і адекватно щодо процесу трансформації глобального та регіонального виміру міжнародних відносин й відповіддю на традиційні та нетрадиційні виклики і загрози, які можуть бути спричинені проблемами у будь-якій сфері життєдіяльності суспільства і держави.

УДК 327(8)«20»

Богданова Т. Є.,
*канд. іст. наук, доцент кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ІНТЕГРАЦІЙНА КРИЗА В ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ: UNASUR VS PROSUR

На початку XXI ст. спостерігається бурхливий розвиток інтеграційних процесів у Латинській Америці. За 2004–2011 рр. у регіоні з'явилося відразу чотири нових об'єднання: Боліваріанський альянс для народів нашої Америки (*ALBA, 2004*), Союз південноамериканських націй (*UNASUR, 2008*), Співтовариство держав Латинської Америки та Карибського басейну (*CELAC, 2011*), Тихоокеанський альянс (*Pacific Alliance, 2011*). Особливість даного феномена полягала в тому, що нові регіональні структури не замінили собою старі, отже, інтеграційний бум породив химерну ієрархію старих і нових регіональних проєктів. Процес збігся у часі з піком популярності політики «лівого повороту» і ослабленням впливу США в регіоні. Такий збіг навряд чи можна назвати випадковим, оскільки три з чотирьох блоків мали ліве спрямування (АЛБА, СЕЛАК, УНАСУР).

У рамках лівоцентристського напрямку в 2008 р. конституювався Союз південноамериканських націй (*Unión de Naciones Suramericanas, UNASUR*). Членами блоку стали всі 12 незалежних держав Південної Америки на чолі з Бразилією та Аргентиною. Головним ідеологом та

ініціатором даного амбіційного інтеграційного проекту став президент Бразилії *Л. І. Лула да Сілва (2003–2010)*, у правління якого Бразилія позиціонувала себе як нового регіонального лідера та глобального гравця.

У розвитку УНАСУР спостерігається декілька етапів. 8 грудня 2004 р. на саміті 12 держав Південної Америки в Куско (Перу) відбулося підписання *Декларації Куско* про створення Південноамериканського співтовариства націй. 23 травня 2008 р. в Бразиліа на позачерговому саміті був підписаний договір про утворення УНАСУР, який був ратифікований протягом 2009–2011 рр. та набув чинності з 11 березня 2011 р. Штаб-квартира організації розташована в Кіто (Еквадор), а першим Генеральним секретарем УНАСУР став экс-президент Аргентини Нестор Кіршнер.

Найважливішими ініціативами блоку є: 1) розвиток інтеграції в сфері інфраструктури, де на початок 2017 р. у COSIPLAN – IIRSA було 128 реалізованих проектів, зокрема, 44 % – будівництво доріг, 13 % – річкове, та 10,5 % – на залізничне сполучення; 2) створення в 2009 р. регіонального фінансово-інвестиційного інституту «Банку Півдня» (Banco del Sur) на протипагу МАБР, МВФ та СБ; 3) створення в грудні 2008 р. Південноамериканської ради оборони (Consejo de Defensa Suramericano), спрямованої на розв'язання проблем регіональної безпеки.

Однак в останні роки «лівий поворот» поступово сходить нанівець, аналітики відзначають турбулентність міжнародно-політичної ситуації та посилення поляризації політичних сил як на національному рівні, так і в регіональному масштабі. Перемога «правих» на виборах в Аргентині (2015), Перу (2016), імпічмент лідера лівоцентристів у регіоні Д. Руссефф у Бразилії (2016) знаменували початок т. зв. «правого дрейфу» в ЛАКБ. Найбільш значимі для правих перемоги мали місце в ході електорального циклу 2017–2018 рр.: 1) перемога на президентських і парламентських виборах у Чилі правоцентристської коаліції «Чилі, вперед!» та С. Пінєра; 2) прихід до влади правих у Колумбії, Парагваї та «оплоті лівого повороту» Бразилії: І. Дуке, М. Абдо та Ж. Болсонару відповідно; 3) правоцентристський поворот у Еквадорі президента Л. Морено.

Уже з 2017 р. спостерігається системна криза УНАСУР, своєрідним маркером якої стало «венесуельське питання». Більшість лідерів країн регіону визнали нелегітимними вибори президента в Венесуелі в травні 2018 р., але ще в квітні 2018 р. шість країн – Аргентина, Бразилія, Колумбія, Парагвай, Перу та Чилі призупинили членство в УНАСУР. У серпні 2018 р. Колумбія вийшла з блоку, в березні 2019 р. це зробили Бразилія та Еквадор, у квітні 2019 – Аргентина, після подій восени

2019 р. – Болівія. Фактично УНАСУР припинив свою діяльність уже на травень 2019 р., хоча Венесуела, Гайана, Суринам і Уругвай залишаються членами організації.

22 березня 2019 р. у столиці Чилі Сантьяго з ініціативи президентів С. Пінєра (Чилі) та І. Дуке (Колумбія) відбувся перший саміт ПРОСУР – Форуму за прогрес та розвиток Південної Америки (*Foro para el Progreso y Desarrollo de América Latina*), який позиціонує себе як права альтернатива УНАСУР та ґрунтується на засадах «свободи, демократії та дотримання прав людини». Членами нового блоку стали 8 держав: Аргентина, Бразилія, Еквадор, Колумбія, Парагвай, Перу, Чилі та Гайана. Головними завданнями проголошено інфраструктура, енергетика, безпека та оборона, боротьба з оргзлочинністю та ін.

Отже, попри надмірну ідеологізованість і кон'юктурність ПРОСУР слід розглядати як закономірне явище латиноамериканської інтеграції, що відображує сучасні внутрішньополітичні зміни в країнах ЛАКБ та їх погляд на виклики міжнародного середовища. ПРОСУР є інституціоналізацією змін, свідченням успішної міждержавної консолідації правих у Південній Америці. УНАСУР же, який мав стати платформою для панконтинентального єднання та глобального піднесення Південної Америки, не витримав змін й був паралізований політико-ідеологічними протиріччями між його членами та бюрократичними труднощами. Чи є перспективи у даних об'єднань, покаже час...

УДК 94:327.82(438+477).081

Вовчук Л. А.,

*канд. іст. наук, доцент кафедри міжнародних
відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛЬСЬКИХ КОНСУЛІВ В УКРАЇНІ УПРОДОВЖ 1930-х рр.

Принципове значення у питанні висвітлення подій у СРСР для Польщі мали їх Генеральне консульство у Харкові та Консульство в Києві, які координувалися польським посольством у Москві. Упродовж 1932–1933 рр. харківським генконсульством почергово опікувалися два досвідчених чиновники: радник Адам Стебловскі (який був в УРСР з 1928 р.), а з березня 1932 р. – Ян Каршо-Седлевскі, який добре знав про проблеми в Україні. Керівництво консульськими справами у Києві з вересня 1930 р. знаходилося в руках Генріха Яновського, а з

другої половини 1932 р. його обов'язки взяв на себе фактично Петр Куніцкі, якому ми зобов'язані рядом донесень на тему голодної катастрофи в Україні¹.

Так, у своїх звітах польські консули в Харкові та Києві висвітлювали політику «розкуркулення» та примусової колективізації. Значна увага приділялася репресіям на селі, в особливості нелюдським умовам, в яких опинилися так звані «кулаки» – небажані для радянської влади елементи. Окрім того, надавалася інформація щодо різноманітних проявів протестів серед сільського населення проти впровадження «советами» нової сільськогосподарської політики.

Проте, найбільш ґрунтовними були звіти щодо голодомору (1932–1933 рр.) в Україні. Так, польські дипломати у своїх донесеннях ще до початку голоду систематично повідомляли про катастрофу, що наближається. Серед таких, звіт генерального консула у Харкові Я. Каршо-Седлевскі, який писав, що багаточисленні попередження і протести місцевих функціонерів були абсолютно безрезультатними, оскільки центральна влада в ім'я загальнодержавних інтересів та потреб продовжувала невблаганно політику розорення українського села. Невиконання будь-якого розпорядження центральної влади чи хоча б критика в сторону місцевої адміністрації безжалісно каралися як схильність до впливу кулацької ідеології.

Серйозність усієї ситуації помітив голова Генерального консульства у Харкові Стебловскі, який у своєму звіті від лютого 1932 р. писав, що українські села, у результаті проведеної політики СРСР, можуть повністю залишитися без хліба. Наприкінці квітня 1932 р. він зі своїм радником Жмигородським здійснили поїзду Україною аби на власні очі переконалися у почутому. Побачені факти явно свідчили, що українське село стоїть на порозі катастрофи. Підтвердженням були й звіти польського консула у Києві Янковскі, який щодня отримував купу повідомлень про голод на Правобережжі, який найбільше відчутний в провінції. Акцентував увагу на тому, що в таких містах як Вінниця, Умань майже щодня траплялися випадки, коли з вулиць забирали людей, що падали від слабості та виснаження. Ще гіршою була ситуація на селі, де розбої та вбивства через голод стали звичайним явищем.

Явний крах сільськогосподарського експерименту схилив польських консульських представників до думки, що радянська влада, враховуючи масштаби та наслідки голоду, буде намагатися відмовитися від попередньої політики і докладе максимальних зусиль для покращення

¹ Вовчук Л., Корновенко С. Голодомор 1932–1933 р. очима іноземних дипломатів // *Емінак : науковий щоквартальник*. 2019. № 4 (28). С. 75.

стану в селі. На що вказували, проголошені навесні 1932 р. декрети про зниження сільськогосподарських податків, зменшення плану хлібозаготівель і вільній торгівлі залишками зерна. Однак ці пільги виявились всього на всього короткотерміновим маневром. Майже нічого не змінилося в Україні. Польські консули у своїх звітах (за літо 1932 р.) й надалі підтверджували зростання смертності, викликаній голодом та все частіші випадки канібалізму. Вражаючим було й те, що сільському населенню було навіть заборонено випікати хліб дома, оскільки усі млини були зарезервовані винятково для держави.

Також вони повідомляли й про розкрадання селянами зерна, про жахливі методи покарання за це, про безжалісні конфіскації, вчинені міськими активістами щодо сільського населення, специфічні методи покарання населених пунктів, які відмовлялися працювати чи здійснювали затримки поставок зерна. Виходячи з цього, польські консули не мали жодних сумнівів щодо наслідків хлібозаготівель, які зводилися до того, що Україна, будучи змушеною до виконання «плану» може дати цифровий результат, але тоді залишиться повністю без продовольства і зрозуміло, що на неї чекає голод¹.

Отже, як бачимо, польські дипломати досить серйозно ставилися до здійснення інформаційної діяльності, яка на той час була однією з важливих.

УДК 327.8

Габро І. В.,

канд. політ. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,

Лещинська О.,

*студентка спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ФІЛАНТРОПІЧНІ ФОНДИ ТА НУО У ЗДІЙСНЕННІ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ США

Американські філантропічні фонди працюють у трьох головних напрямки: розробка цілей і напрямів зовнішньополітичного курсу США на сучасному історичному етапі, а також стратегії і тактики для їх

¹ Вовчук Л., Корновенко С. Голодомор 1932–1933 р. очима іноземних дипломатів. С. 76–77.

досягнення в майбутньому; ідеологічне обґрунтування і соціально-економічне виправдання поставлених завдань, а також їх пропаганда в якості цілей, що відповідають інтересам американського народу; підготовка, відбір і розстановка власних і зарубіжних кадрів для практичного здійснення глобальної політики США. Філантропічні фонди і спонсорські установи стали своєрідною базою розгалуженої мережі різних організацій, яка включає незалежні науково-дослідні та громадські організації, спільно фінансовані і керовані, що визначають умови і відповідні рамки для формування довгострокового зовнішньополітичного курсу США на світовій арені.

Один з головних мотивів філантропії – прагнення скоротити податки на суму пожертвувань. В середньому по країні благодійні пожертви вже кілька десятиліть тримаються на рівні всього лише 2 %, так що альтруїзм цілком уживається з вигодою. Однак на індивідуальному рівні розміри, мотиви і механізм пожертвувань також справляють сильне враження. Програми діяльності благодійних організацій, як правило, орієнтуються на запити суспільства, що приносить їм та їхнім засновникам відповідний авторитет, часто відображає прямі або непрямі інтереси ділових кіл, а також суб'єктивні інтереси творців фондів.

Розвивають активність і міжнародні НУО, а також дослідні інститути, що займаються вивченням і безпосередньо реалізацією широкого спектру напрямків культурної дипломатії в сучасних міжнародних відносинах. Характерний приклад – більш ніж активна наукова і громадсько-політична діяльність розташованих в Берліні НУО – Інституту та Академії культурної дипломатії.

У 2009 р на тлі глобальної економічної кризи найбільші благодійні фонди Америки скоротили загальну суму витрат на філантропію на 14 мільярдів доларів в порівнянні з аналогічним періодом попереднього року. Такий висновок роблять укладачі рейтингу «200 найбільших благодійних фондів Америки» журналу «Форбс». Причому самі донори менше жертвувати не стали. Навпаки, сума благодійних внесків збільшилася на 16 %, або на 7 мільярдів доларів¹.

Головна причина скорочення витрат на благодійність криється в тому, що всі великі благодійні фонди в США реалізують свої проекти за рахунок коштів, отриманих від інвестиційної діяльності, або на відсотки від банківських вкладів. Через кризу фінансової системи фонди недоотримали значні суми. У деяких з них збитки були настільки великі, що за підсумками півріччя їх загальний баланс виявився негативним.

¹ Гладских Е. Филантропы США сели на мель. URL : <http://delo.ua/biznes/kompanii/filantropy-ssha-seli-na-mel-134827>.

Неурядові організації відіграють величезну роль в реалізації культурної дипломатії США і програм публічної дипломатії в цілому. На міжнародній арені діють сотні і тисячі НУО, які так чи інакше виступають на захист американських національних інтересів і сприяють створенню позитивного образу США в світі. За деякими даними, тільки у зовнішньополітичній діяльності США беруть участь близько 15 тисяч НУО, всього ж їх в США, за інформацією Держдепартаменту, понад мільйон.

Фонд Джона і Кетрін Макартурів – благодійна організація, метою якої є підтримка креативних людей, які прагнуть формувати справедливий і безпечний світ. Крім цього, фонд займається підтримкою проєктів із захисту прав людини, міжнародної безпеки та охорони навколишнього середовища. Фонд Макартуров також підтримує наукові дослідження, допомагає в просвітницької діяльності та розвитку творчого потенціалу людей по всьому світу. Однією з ключових програм організації є Програма по ЗМІ, культурі і спеціальним ініціативам, яка спрямована на підтримку засобів масової інформації по всьому світу, дослідження цифрових технологій і видачу грантів іншим організаціям, які працюють в культурній сфері. У 2017 р Фонд виплатив гранти в загальному розмірі 256,5 млн дол. США і інвестував в організації та приватний бізнес як в Сполучених Штатах, так і в усьому світі. Фактичні грошові виплати варіюються від року до року залежно від розміру грошових надходжень.

Donors Choose – некомерційна спонсорська організація, яка займається фінансуванням шкільних проєктів. Заснована в 2000 р колишнім викладачем загальноосвітньої школи Чарльзом Біс-те, DonorsChoose.org була однією з перших краудфандінгових платформ подібного роду. Більш того, щорічно з 2005 р організація отримує найвище місце в рейтингу від Charity Navigator (агенство, яке займається оцінкою благодійних та спонсорських організацій). Згідно з річним звітом компанії, в 2016 році було витрачено близько 100 млн дол. США на реалізацію шкільних проєктів. У січні 2018 року було офіційно оголошено, що з моменту створення організації DonorsChoose було профінансовано близько 1 млн освітніх проєктів.

Фонд Рокфеллера – американський благодійний фонд, заснований в 1913 р Уже протягом більше 100 років Фонд Рокфеллера об'єднує людей у всьому світі для вирішення найскладніших проблем будь-якого характеру і підвищення добробуту людства. Сьогодні неприйнятно те, що цих проблем так багато. Ось чому Фонд Рокфеллера бореться за забезпечення основ людського благополуччя: здоров'я, їжі, енергії, робочих місць – щоб вони стали доступні всім і кожному в світі.

Фонд надає гранти і стипендії за глобальні наукові проекти і творчі програми. Крім цього, фонд приділяє особливу увагу проблемам країн, що розвиваються, глобальних проблем (охорона навколишнього середовища), проблемам освіти та охорони здоров'я.

Отже, в США функціонує низка філантропічних фондів та неурядових організацій, які активно підтримують офіційну культурну дипломатію США та є вагомими інструментами її реалізації.

УДК 327.8(560:477)

Запорожченко А. С.,
*аспірант кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

«М'ЯКА» СИЛА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТУРЕЧЧИНИ У ВІДНОСИНАХ З УКРАЇНОЮ

Безумовно світ стане більш мирним і в ньому буде менше конфліктів, якщо країни будуть покладатися у своїй зовнішній політиці не на жорстку силу і тиск, а приваблювати своїм політичним режимом, економічним та культурним розвитком, тобто використовуючи свою «м'яку» силу. У своїй статті «М'яка» сила в американсько-європейських відносинах» Дж. Най молодший описує «м'яку» силу як здатність домогтися бажаного на основі добровільної участі союзників, а не за допомогою примусу або подачок, зазначаючи, що «м'яка» могутність виникає, коли країна приваблює своєю культурою, політичними ідеалами і програмами. Далі він пояснює, що політика з більшою ймовірністю буде привабливою, якщо вона базується на цінностях, що розділяються іншими. По-друге, політика стане привабливою, якщо збігаються цілі. У якості третього джерела «м'якої» могутності Дж. Най зазначає культурну привабливість.

Тож, суб'єкт міжнародних відносин може приваблювати або політичним режимом, або збігом цілей або культурною складовою і зовсім не обов'язково, що всі ці три елементи діють на всі країни з однаковою силою. На прикладі Туреччини це проявляється в тому, що для європейців скоріше за все авторитарний турецький режим є мало привабливим, а от екзотична турецька культура та звичаї будуть звертати на себе увагу як об'єкт вивчення. Для мусульманських країн привабливим виявляється і перше і друге. Щодо України, то вважаємо, що нашу країну приваб-

лює певним чином розвиток турецької економіки, адже у торгівлі із Туреччиною маємо позитивний баланс і вона входить в 10 наших найбільших інвесторів та третя складова, культурна, вплив якої відчуваємо останнім часом.

Російська дослідниця Є. А. Сафонкіна зазначила, що потенціал «м'якої сили» Туреччини в значній мірі обумовлений її історією, культурою і географічним положенням. Завдяки цим факторам вплив «м'якої сили» Туреччини поширюється від Балкан до Близького Сходу і Центральної Азії. Зі включенням в сферу геополітичних інтересів нових країн, Туреччина удосконалює і створює нові інструменти політики «м'якої сили».

Ахмет Давутоглу, міністр закордонних справ Туреччини (з травня 2009 р.) виробив новий підхід в турецькій зовнішній політиці, що ґрунтується на доктрині «стратегічної глибини» (Stratejik Derinlik). Ключовим аспектом нового підходу стала «політика нульових проблем» з сусідніми країнами, що передбачає нарощування політичного діалогу, економічну взаємозалежність і культурну згоду. «Політика нульових проблем» стимулювала посилення політики «м'якої сили» Туреччини.

Відтак, можемо спостерігати дві істотні зміни у зовнішній політиці Туреччини кінця XX – початку XXI століття (хоча етапів дослідники виділяють більше) : це 1991 р. – коли розпався СРСР і соціалістичний табір і необхідно було враховувати цей момент у своїй зовнішній політиці, та 2009 р., коли А. Давутоглу сформулював в якості основи зовнішньої політики Туреччини концепцію «стратегічної глибини».

До прикладу Україну, яка вийшла зі складу СРСР 1991 р., Туреччина відразу розглядала як партнера, що має важливе геополітичне положення між ЄС і Росією. Країни взаємодіють у рамках міжнародних і регіональних об'єднань, таких як ООН, Рада Європи, Комісія НАТО – Україна, ОБСЄ та ОЧЕС. Важливим чинником, що визначив міцні двосторонні відносини між країнами, є проживання в Україні 280 тис. кримських татар, навіть зважаючи на окупацію Криму Російською Федерацією.

Важливим механізмом «м'якої сили» Туреччини є підписані нею з країнами об'єктами угоди про стратегічне партнерство. Схожа угода була підписана і з Україною: Спільна декларація про створення Стратегічної ради високого рівня між Україною та Туреччиною (25.01.2011). Зазначений механізм очолюють президенти двох країн (перше засідання відбулося 22 грудня 2011 р., а останнє – 3 лютого 2020 р.). З точки зору розвитку «м'якої» сили Туреччини щодо України є сьоме засідання. За підсумками зустрічі цієї Стратегічної ради був підписаний Меморандум про співробітництво між Дипломатичною академією України при МЗС України та Дипломатичною академією Турецької Республіки. Документ

засвідчує готовність двох навчальних закладів до розвитку співпраці в освітній сфері, сприяє обміну науковим досвідом та розвитку навчальних програм між Дипломатичною академією України при МЗС України та Дипломатичною академією Турецької Республіки при МЗС. Було відзначено про суттєву активізацію співпраці у гуманітарній сфері, зокрема започаткування вивчення української мови в турецьких університетах, а також зростання міжлюдських контактів, чому особливо сприяє рішення про запровадження режиму взаємних поїздок громадян на основі ID-карток. Було вирішено відкрити Турецький культурний центр, щоб задовольнити інтерес в Україні до турецької мови та культури. У рамках роботи Ради зі стратегічного співробітництва високого рівня між Україною і Туреччиною були укладені угоди про скасування віз, співробітництво в сфері підприємництва та логістики.

Ключовими відомствами і інститутами Туреччини, реалізують і координують діяльність в області «м'якої сили», є Міністерство закордонних справ, Міністерство туризму і культури, Міністерство громадської дипломатії, Турецьке агентство з міжнародного співробітництва та розвитку (ТІКА), Турецький Червоний Півмісяць, Фонд Юнуса Емре. Одним з найважливіших напрямків політики «м'якої сили» Туреччини є культурне співробітництво та просування мови. З 2000 р. ТІКА реалізує проєкт «Тюркологія» в 21 країнах, включаючи Україну. У рамках проєкту у відомих зарубіжних університетах були створені кафедри із вивчення Туреччини для збільшення числа досліджень щодо Туреччини в міжнародному науковому співтоваристві і підвищення рівня зацікавленості Туреччиною у громадян інших держав. Завдяки проєкту відкрито кафедру з вивчення Туреччини в Національному університеті ім. Т. Шевченка в Києві. Діяльність ТІКА переважно спрямована на країни Центральної Азії і Кавказ. Згідно з даними 2009 р. 27 % офіційної допомоги розвитку були спрямовані на Балкани і в східноєвропейські країни. У 2011 р. з 1473 проєктів в області розвитку 425 реалізовані на Балканах і в країнах Східної Європи.

У якості другого за значимістю напрямки політики «м'якої сили» Туреччини можна розглядати співпрацю в галузі освіти, науки та інновацій. Туреччина підтримує розвиток партнерських відносин між своїми університетами та університетами країн – об'єктів «м'якої сили», які базуються на міжуніверситетських угодах. Так, більше 10 університетів Туреччини і України налагодили партнерські відносини і уклали відповідні угоди. Співпраця розвивається не тільки між університетами у великих містах, а й між регіональними університетами, що сприяє розвитку міжрегіональних зв'язків між Туреччиною і Україною.

Розвитку співробітництва в галузі науки і технологій покликані служити двосторонні угоди. У 2007 р. та 2009 р. відповідно були укладені Рамкова угода між урядом України та Урядом Туреччини про співробітництво у сфері досліджень і космосу і Угода між урядами країн в сфері науки і технологій. Також було підписано ряд міжвідомчих угод. Ці документи визначають основні напрямки та механізми співпраці та стали необхідною законодавчою базою для реалізації спільних наукових і дослідницьких проєктів в сфері фундаментальних і прикладних наук. У 2005 р було підписано Угоду і Протокол про співробітництво між Національною академією наук України та Академією наук Туреччини.

Щодо висновку, то зазначимо, що Європа і Україна зокрема не є пріоритетами у застосуванні «м'якої» сили Туреччини, але у Східній Європі вона в першу чергу спрямована на Україну. Завдяки зусиллям українських і турецьких дипломатів за останні два десятиліття між країнами активно розвивається співробітництво в сфері освіти і культури.

УДК 327(4)

Звездова О. О.,

*канд. політ. наук, старший викладач кафедри
міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Культурне різноманіття є невід'ємною частиною цінностей Європейського Союзу, а сприяння різноманітності за допомогою міжнародних культурних відносин є важливою частиною ролі ЄС як глобального актора. У цьому контексті ЄС тісно співпрацює з ЮНЕСКО для захисту світової культурної спадщини, надає допомогу третім країнам у просуванні своєї культури, пропонує світу свою різноманітність культурних виразів і якісну художню творчість у межах своєї культурної політики

За визначенням американського дослідника М. Камінгса поняття «культурна політика» стосується обміну ідеями, інформацією, цінностями, традиціями, мистецтвом та іншими аспектами культури між народами з метою сприяння взаєморозумінню. Але це не лише двосторонній обмін, але і можливість пояснити свою політику та популяризувати свої цінності.

Серед основних функцій культурної політики ЄС слід виділити:

- поширення інформації про європейські цінності через проведення культурних і мистецьких заходів, роботу культурних інституцій, популяризацію та пропаганду мистецтва і культурної спадщини;
- формування позитивного іміджу Європейського Союзу за допомогою грантів і туризму.

Живий культурний клімат робить Європейський Союз привабливим як для міжнародних інвестицій і туризму, так і для потенційних держав-членів. З моменту набуття чинності Лісабонським договором ЄС розробляє спільну зовнішню політику та політику безпеки, що проводиться Європейською службою зовнішніх справ під керівництвом Верховного представника Ф. Могеріні. Саме в обов'язки цього органу ЄС серед іншого входить керування культурною політикою. Але послідовна, узгоджена стратегія ЄС щодо культурної політики все ще потребує детальної розробки.

У цьому контексті особливо важливою є Спільна заява Європейського Парламенту і Ради про стратегію ЄС щодо міжнародних культурних відносин, що була опублікована у 2016 році і містила основні завдання діяльності ЄС у сфері міжнародних культурних відносин:

- сприяти культурному різноманіттю та повазі до прав людини;
- сприяти взаємній повазі та міжкультурному діалогу;
- забезпечувати дотримання комплементарності та субсидіарності;
- сприяти культурі через існуючі рамки співпраці;
- заохочувати наскрізний підхід до культури.

Культура стосується не лише мистецтва чи літератури. Вона охоплює широкий спектр заходів: від міжкультурного діалогу до туризму, від освіти та досліджень до креативних галузей, від охорони спадщини до просування креативних галузей та нових технологій та від ремісничого мистецтва до співробітництва в галузі розвитку. Таким чином, запропонована стратегія заохочує можливості пропаганди культури в рамках зовнішньої політики ЄС. Культура також є ключовим елементом сталого розвитку, оскільки творчий сектор може сприяти примиренню, розвитку, свободі вираження поглядів, на чому можна будувати інші основні свободи.

У рамках запропонованої Стратегії ЄС щодо міжнародних культурних відносин пропонуються наступні три робочі напрямки для просування міжнародних культурних відносин з країнами-партнерами:

- підтримка культури як двигуна сталого соціального та економічного розвитку;
- сприяння розвитку культури та міжкультурного діалогу для мирних взаємин;
- посилення співпраці в галузі культурної спадщини.

Отже, у світі, що стикається з багатьма викликами та конфліктами, культура має великий потенціал для подолання розбіжностей, зміцнення крихких суспільств та покращення міжнародних відносин. Тому культурна політика стала невід'ємною частиною зовнішньої діяльності Європейського Союзу.

УДК 327.56(73:477)

Кравченко О. В.,
викладач кафедри теорії та практики перекладу
з англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

КОНЦЕПТ ВІЙНИ ТА МИРУ У ПРОМОВАХ ПРЕЗИДЕНТІВ ДОНАЛЬДА ТРАМПА ТА ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО (НА ПРИКЛАДІ ОФІЦІЙНИХ ВИСТУПІВ НА СЕСІЇ ГЕНЕРАЛЬНОЇ АСАМБЛЕЇ ООН)

Розглянемо промови президентів Д. Трампа та В. Зеленського, які офіційно виступили на 74-й сесії Генеральної Асамблеї ООН у вересні 2019 року.

Президент США Д. Трамп у своїй промові 24 вересня 2019 року визначив національними пріоритетами: нелегальну міграцію, боротьбу з трафіком людей, реформу системи світової торгівлі. «Майбутнє належить не глобалістам, майбутнє належить патріотам. Мудрі лідери завжди ставлять на перше місце інтереси свого народу і своєї країни», – підкреслив Д. Трамп. Фактично, це була чергова презентація його філософії «Америка понад усе». Завдяки «інтересам свого народу» на військові потреби з бюджету у 2019 році було витрачено 2,5 триліонів доларів, і це для Д. Трампа є ідентифікатором «наймогутнішої нації світу».

Одна з головних загроз міжнародній безпеці сьогодні – це «репресивний» режим в Ірані, заявив Д. Трамп. Він підкреслив, що іранська влада «спонсорує» тероризм, «підживлює» війни в Сирії і Ємені, витрачає національне багатство в спробах створити ядерну зброю. «Жоден поважний уряд у світі не повинен фінансувати іранську жагу до крові. Цього не можна допустити», – наголосив Д. Трамп, нагадавши про вихід США з іранської ядерної угоди 2015 р. та введені проти Ірану санкції. Він підкреслив, що санкції не буде скасовано, поки Іран не припинить вести себе агресивно. Таким чином, питання тероризму досі займає одну з провідних позицій на міжнародній політичній арені.

«Америка знає, що в той час, як кожен може вести війну, лише най-сміливіший може обрати мир. Саме тому ми притримувалися сміливої дипломатії на Корейському півострові. Я казав Ким Чен Ину, що його країна має надзвичайний нерозкритий потенціал, але задля його реалізації Північна Корея повинна провести ядерне роззброєння». По суті, Трамп у цій фразі має поведінку справжнього бізнесмена – не важливо з ким домовлятися, але треба домовитися. До речі, про Україну у промові президент Д. Трамп не згадував взагалі.

Президент України В. Зеленський 25 вересня виступив із промовою під час загальних дебатів сесії Генасамблеї ООН. У своїй промові Президент України висловив надію, що завдяки підтримці міжнародних партнерів вдасться домогтися повернення українських територій і припинення війни на Донбасі. Він заявив, що в сучасному світі немає «чужих воєн».

Президент України заявив, що його головна мета – припинення війни, повернення всіх українських окупованих територій і відновлення миру. «Але не ціною життя наших громадян, не ціною свободи чи права України на власний вибір. Саме тому ми потребуємо світової підтримки. Я розумію: всі присутні тут мають власний державний клопіт. І чужі проблеми не повинні хвилювати вас більше, ніж власні. Але в сучасному світі, де ми з вами живемо, більше немає чужої війни». За його словами, позиція «нас це не стосується і ніколи не торкнеться» може стати фатальною, адже небажання поступитися власними амбіціями зрештою обходиться загибеллю десятків мільйонів людей.

«Невже людство почало забувати страшні уроки історії», – звернувся до аудиторії В. Зеленський, нагадавши про жахи світових воєн. Натомість зауважив, що «Україна завжди демонструвала світу готовність забезпечувати мир цивілізованим шляхом. І робила кроки на шляху до міжнародної безпеки. Наприклад, коли відмовилася від ядерного потенціалу, що на той час був більшим, ніж у Великої Британії, Франції та Китаю разом узятих».

Водночас В. Зеленський застеріг світових лідерів від думки, що війна десь далеко. «Методи її ведення, технології та озброєння призвели до того, що наша планета вже не така велика. І сьогодні часу, який я витратив на останній абзац, достатньо, щоб зруйнувати Землю вщент. Це значить, що на кожного лідера лягає відповідальність не лише за долю власної країни, а й за долю всього світу», – зазначив В. Зеленський.

Під час участі в діалозі лідерів на саміті ООН з питань Цілей сталого розвитку в рамках 74-ї сесії Президент України В. Зеленський висловив сподівання, що завдяки підтримці міжнародних партнерів вдасться до-

сягнути повернення українських територій політико-дипломатичним шляхом, припинення війни та встановлення миру.

Слід зазначити, що риторика президентів США та України є схожою за своєю структурою та стилістикою мовлення – адже мовні оберти та сама суть речей висловлюється простою мовою, подекуди, розмовною. Звичайно, різною є наповненість промов. Пацифічна риторика присутня у промовах кожного президента, але у В. Зеленського вона виглядає дещо наївною і є благанням про допомогу, а Д. Трамп використовує її задля подальшої економічної вигоди, по суті, маючи модель поведінки бізнесмена. Отже, що в реаліях сьогодення питання війни та миру є надзвичайно важливим для усіх політичних лідерів, надто тих країн, на чіх територіях дійсно відбуваються воєнні дії. Питання у тому, якими методами буде досягнений компроміс залишається відкритим.

УДК 327

Lymar M.,

*PhD in Political Sciences, Senior Teacher,
English Theory and Practice of Translation Department,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine*

THE EU-U.S. COOPERATION ON HUMAN RIGHTS: JOINT STATEMENTS

Protecting unity in diversity and sharing the common values, Europe has always maintained a close relationship with the United States. At different stages of the Euro-integration, various cooperative tasks were determined by the actors. Western Europe recovered rather quickly after two grueling world wars and took a prominent place in the U.S. foreign policy, as well as the United States became an indispensable partner for Western European allies. Contrary to the political differences that arise from time to time, transatlantic allies support cooperation on key issues related to security, protection of democratic, universal human values, rights and freedoms.

The cooperative background includes the fact that the most significant features of European politics are the followings: a common legislation on protecting primary freedoms; a social model; the multinational nature of society and the rejection of nationalism; secular multiculturalism; multilevel governance; a multilateral approach in international politics and intra-European affairs; anti-hegemonism and anti-militarism; openness to all

European democracies; flexibility of the EU borders without rigid separation between own citizens and strangers etc. Actually, the United States also strives for the protection of human rights, freedoms and equality. It is a unique multicultural state that, from its very inception, has moved from a slave-owning system to the rule of equality and security for every person. Therefore, this country naturally belongs to those actors, which understand the value and importance of protecting the rights of each individual. In the XX–XXI centuries, transatlantic allies must simultaneously confront both internal and external challenges, caused by international actors, who do not share the idea of protecting universal values.

The EU-U.S. cooperation has been highlighted in numerous documents. In the beginning of the XXI century, it was updated by a joint statement on *Enhancing Transatlantic Cooperation in the Area of Justice, Freedom and Security* approved by the EU and the United States. The document notes that both partners share the common values of democracy, the rule of law and respect for human rights and fundamental freedoms. In fact, the statement was adopted in 2009, when the EU set the new requirements for its justice, freedom and security policy with the signing of the Stockholm Program, – a new multi-year policy. Transnational crime and terrorism were defined among the basic threats to common values. The program emphasized the resumption of closer cooperation for the next five years, noting such common achievements as concluding extradition and mutual legal assistance agreements, information on flight passengers, customs regulation, and cooperation in tracking terrorist financing, etc. Thus, it becomes evident that in the XXI century, the transatlantic cooperation has a solid foundation for further advances in the field of human rights protection.

Another, equally substantial statement was proclaimed ten years later during a human rights consultation in Brussels on December 9, 2019. In the new claim, the EU and the United States reaffirmed their strong commitment to the democratic principles and human rights set out in the Universal Declaration of Human Rights, underlining the need for further transatlantic partnerships to work together for addressing the challenges of human rights and the rule of law worldwide. During the consultation, issues of gender equality, protection of women's rights, peace and security, freedom of religion or belief, labor and trade rights, were studied. In the context of the 75th anniversary of the United Nations in 2020, ways of improving the organization's work were discussed. Also, it should be stressed that transatlantic partners are not limited to their territories, but are considering broader activities, taking into account the human rights situation in the third countries of such regions as Africa, Asia, Latin America and the Middle East.

Therefore, given all of the above, it can be concluded that EU and United States have long been partners in the defense of democratic rights, freedoms, and human security. Their cooperation is supported by historical experience and the documentary background. Both transatlantic partners are working closely together in the mentioned area and intend to protect not only the rights of their own citizens but other countries' peoples as well. Their intentions and approaches may be useful in the context of Ukraine's European integration aspirations.

УДК 327(479.24+55)«21»

Тихоненко І. В.,

*канд. політ. наук, старший викладач
кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

АЗЕРБАЙДЖАНСЬКО-ІРАНСЬКІ ВІДНОСИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Азербайджанська Республіка та Ісламська Республіка Іран мають тісні історичні зв'язки, а двосторонні відносини між ними можуть бути охарактеризовані як пріоритетні напрями зовнішньополітичної стратегії обох держав. Безперечно на розвиток відносин Азербайджану з Іраном вплинула тривала ізоляція останнього, зокрема, санкційний режим, який було знято у 2016 р. та вплив «американського» чинника.

З 2002 р. між державами діє договір «Про відносини на засадах дружби і співробітництва». Починаючи із 2015 р., а саме укладання Спільного всеосяжного плану дій відомого як Ядерна угода від 15 липня 2015 р., можна вважати, що покладено початок новому етапу у азербайджансько-іранських відносинах. Для Ірану, особливо у так званий пост-санкційний період є важливим підтримка сталих економічних відносин, а також диверсифікація шляхів реалізації нафтової та газової стратегії держави.

Іран вже багато років співпрацює з Азербайджаном у розробці та видобутку нафти у родовищі «Шах-Деніз». Іран має 10 % частку в проєкті «Шах Деніз». Передбачається, що двостороння співпраця продовжиться у другому етапі розробки газового родовища «Шах-Деніз». Азербайджан планує експортувати другу фазу виробництва газу до Туреччини та Європи за допомогою проєкту TANAP та відігравати ключову роль у енергетичних ресурсах Каспію. Іран неодноразово заявляв про свою готовність постачати природний газ до Європи. Очікується експорт іранського, азербайджанського та туркменського газу

через нові трубопроводи, що з'єднують континент з постачальниками. Цей новий трубопровід почнеться в Ірані і транспортуватиме від 25 до 30 млн. куб. м. на день з цих країн через Туреччину до ЄС.

У постсанкційний період активізувалося співробітництво Ірану та Азербайджану у розробці відновлюваних джерел енергії. Іран планує генерувати близько 1000 МВт електроенергії з відновлюваних джерел енергії, і в липні 2015 р. звернувся до Азербайджану з проханням інвестувати в іранську відновлювану енергетику з метою отримання більше електроенергії з відновлюваних джерел енергії. Азербайджан також зацікавлений у здійсненні інвестицій у власні поновлювані джерела енергії.

Іран зацікавлений у використанні азербайджанських потужностей для зберігання власного газу. Іран зберігає частину надлишкового газу в газових об'єктах Sarajeh і Shoorijeh для перекачування в національну газову мережу взимку. Азербайджан має два сховища природного газу – Гарадаг і Калмаз, загальною місткістю 3 млрд. куб. Іран може зберігати близько 2 млрд. кубометрів свого надлишкового газу в газосховищах Азербайджану і повертати їх взимку.

Зазначимо, що відновлення Вашингтоном дії санкцій проти Тегерана в листопаді 2018 р. не відбулося істотно на азербайджансько-іранських відносинах. Азербайджан не підтримав закликів США приєднатися до санкцій проти Ірану.

Зокрема, заступник міністра нафти Ірану Х. Заманінія 3 травня 2018 р. озвучив готовність Тегерана створити спільну нафтову компанію з Азербайджаном. Х. Заманінія зазначив, що під час візиту президента Ірану Х. Роухані в Азербайджан в квітні 2018 р., обидві країни підписали Меморандум про спільний розвиток відповідних блоків в Каспійському морі. Згідно з підписаним документом, між країнами повинна бути створена спільна нафтова компанія, і зараз сторони намагаються її створити.

В кінці березня 2018 р Тегеран і Баку підписали кілька меморандумів про взаєморозуміння під час візиту президента Ірану Х Роухані в Азербайджан. Х. Роухані заявив, що обидва народи стануть свідками того, що Каспій є морем миру і дружби. Обидві країни домовилися про розширення двосторонніх відносин, подальше зміцнення військового та безпекового співробітництва, збільшення торгівлі та взаємної роботи над завершенням коридору Північ-Південь, який спрямований на розширення регіональної торгівлі на судах, залізницях та автомобільних дорогах. Іран підтвердив свою позицію щодо територіальної цілісності Азербайджану, вказуючи на те, що Іран завжди буде стояти з Азербайджаном у нагірно-карабахському конфлікті з Вірменією.

Варто зауважити, що у безпековій та військовій сфері у 2019 р. відбулося позитивне зрушення у двосторонніх відносинах – візит началь-

ника Генерального штабу збройних сил Ірану М. Багері до Азербайджану під час якого було підписано низку угод і зазначено про взаємозалежність безпеки Ірану та Азербайджану. У 2019 р. вперше після здобуття незалежності Азербайджану в 1991 р. вищі військові іранські офіційні особи побували в Баку.

Показовим прикладом того, що Азербайджан не відступає від політики зближення та поглиблення співробітництва з Іраном є надання Ірану у березні 2020 р. гуманітарної допомоги у розмірі 5 млн дол. США з метою протидії інфекції коронавірусу.

Можна стверджувати, що починаючи з 2015 р. азербайджансько-іранські відносини увійшли у новий період свого розвитку, що визначилося як активізацією співробітництва у енергетичній сфері, так і у безпековій, що підтвердилося відповідними угодами, що були підписані у результаті візитів найвищих державних посадових осіб обох держав.

УДК 94(460)«1945/1950»+341.123

Хмель А. О.,

канд. іст. наук,

доцент кафедри міжнародних

відносин і зовнішньої політики,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА ДОТРИМАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ ІСПАНІЇ АКТОРАМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН У ПЕРІОД 1946–1950-х років

Як відомо, Іспанія не була прийнята до ООН від дня заснування організації. Це стало можливим тільки в 1955 р. через зацікавленість її географічним положенням з боку Західного блоку, в першу чергу Сполученими Штатами. Актуальність даної теми полягає у тому, що ООН прийняла відповідну резолюцію 1946 р. про піддання Іспанії міжнародній ізоляції, але далеко не всі країни дотримувалися її умов, отож ще від самого початку її створення вона не була на 100 % дієвою і такою, рішення якої підлягали обов'язковому виконанню. Наша задача проаналізувати ступінь умов виконання Резолюції різними країнами в зазначений період.

Ще 19 червня 1945 р. на установчій конференції ООН в Сан-Франциско було прийнято резолюцію, подану Мексикою, в якій вказувалося, що положення Статуту про прийом членів не може застосовуватися до держав, режими яких були створені при підтримці держав,

які воювали проти Об'єднаних Націй. Тож це рішення було й проти Іспанії. А вже на Берлінській (Потсдамській) конференції зафіксовано: «Три уряди вважають себе зобов'язаними роз'яснити, що вони зі свого боку не будуть підтримувати прохання про прийняття в члени Іспанію, заявлену теперішнім іспанським урядом, який, будучи створений при підтримці країн «Осі», не має, з погляду свого походження, свого характеру, своєї діяльності і свого тісного зв'язку з державами-агресорами якостей, необхідних для такого членства». Ще тоді Й. Сталін запропонував розірвати дипломатичні відносини з Іспанією, але його не підтримали В. Черчилль та Г. Трумен. 24 січня 1946 р. рішення ООН повторило резолюцію в Сан-Франциско.

Вартим уваги є той факт, що окремі країни діяли наввипередки. Так, незважаючи на те, що рішення про розірвання дипломатичних відносин прийнято не було, ще в 1945 р. Гватемала, Болівія і Панама порвали дипломатичні відносини з Іспанією, а Франція, Польща, Югославія, Румунія. Чехословаччина і Угорщина і шість країн Латинської Америки визнали республіканський уряд іспанських емігрантів, створений в серпні 1945 р. в Мексиці. Франція форсувала ізоляцію Іспанії. 17 січня 1946 р. Національна консультативна асамблея Франції в спеціальній резолюції запропонувала уряду порвати дипломатичні відносини з Іспанією. 1 березня 1946 р. уряд Франції заклав кордон.

Одну з умов міжнародної ізоляції Іспанії було визначено ще 9 грудня 1946 р. на 59-му пленарному засіданні РБ ООН. Вона була такою «поки існує режим Ф. Франко в Іспанії, Іспанія не може бути допущена до ООН...» А от в Резолюції від 12 грудня 1946 р. ГА ООН визначила такі характеристики ізоляції: 1) підтверджено неможливість участі іспанського народу в міжнародних справах спільно з народами ООН допоки панує режим Ф. Франко; 2) позбавлено уряд Франко в Іспанії права входження до міжнародних органів, створених Об'єднаними націями, і участі у нарадах або інших видах діяльності, які можуть проводитися ООН; 3) рекомендовано, щоб усі члени ООН негайно відкликали з Мадрида своїх послів і посланників, акредитованих при іспанському уряді»; 4) ГА ООН рекомендувала до наступної сесії ООН повідомити, які заходи були вжиті відповідно до цієї резолюції.

За таких обставин, Іспанія опинилася в досить складному становищі, оскільки більшість країн дотримувалися вимог цієї Резолюції, що призвело до від'їзду послів, консулів та дипломатичних місій з Мадрида, але не всіх. В країні залишилися представники держав Латинської Америки, наприклад, Аргентини. Хуан Домінго Перон скоріше за все звернув увагу на термін, який зазначено в Резолюції щодо відкликання послів, а саме: «рекомендовано», а отже це не означає негайного і обов'язкового виконання.

Країни соціалістичного табору на чолі з СРСР вимагали більш суворих заходів для Іспанії і часто піднімали це питання на пленарних сесіях, зокрема 1947 р. Але США і Велика Британія не мали бажання надто тиснути на Ф. Франко й Іспанію і відповідно не піддавалися на ці дипломатичні кроки з боку СРСР. Тому 17 листопада 1947 р. ГА схвалила тільки преамбулу та третій пункт резолюції, що пропонували країни східного табору, а саме: «дотриматися всієї відповідальності на підставі Статуту, коли ООН буде вважати, що цього вимагає ситуація щодо Іспанії». З цього моменту а також під впливом «Доктрини Трумена» починається поступове дуже повільне налагодження відносин Іспанії з країнами Європи (зокрема Англією і Францією) й зміцнення співробітництва зі США.

Не дотримуючись Резолюції ООН від 12 грудня 1946 р. американський конгрес 30 березня 1947 р. прийняв рішення про поширення «плану Маршала» на Іспанію. Але це викликало незгоду в громадськості та серед високопосадовців США і Західної Європи. Тому Президенту Трумену довелося наполягати в сенаті США на скасуванні рішення. Але США все одно надавали допомогу Іспанії. Ще 1 серпня 1946 р. Сенат США прийняв закон про надання Іспанії позики в 100 млн. доларів через Експортно-імпорتنний банк.

9 січня 1948 р. Франція відкрила свій кордон з Іспанією, що дістало схвалення США. В квітні 1948 р. було підписано протокол Франко-Перон, за яким Іспанія могла купувати в кредит аргентинське зерно. Тоді ж кілька латиноамериканських країн – Аргентина, Перу, Коста-Ріка, Еквадор, Парагвай – почали виступати в ООН на захист франкізму та Іспанії. Англійське міністерство фінансів зробило офіційну заяву, що на наприкінці квітня 1948 р. повинні початися нові торгові переговори з франкістською Іспанією. Згідно повідомленню мадридського радіо торгові делегації Франко виїхали з Мадрида до Парижа, Нью-Йорка, Лондона. Наслідком візитів стали укладені торговельні угоди. Відтак, у 1948 р. консули, посли та повірені у справах почали повертатися до своїх посольств і консульств в Іспанії і швидко розвиваються торговельні відносини.

На прес-конференції 11 жовтня 1948 р. Маршалл, всупереч Резолюції ООН, заявив, що уряд США хоча і не бере на себе ініціативи у постановці питання про скасування резолюції ООН щодо Іспанії від 12 грудня 1946 р., але надасть підтримку будь-якій пропозиції такого роду, бо обставини змінилися. У 1950 р. Англія і Франція підтвердили, що вони проти вступу Іспанії до НАТО, але за вступ її до ООН. Одночасно із цим, у вересні французький уряд заборонив діяльність Комуністичної партії Іспанії у Франції.

4 листопада 1950 р. резолюцію ГА ООН від 12 грудня 1946 р. скасовано і дозволено направити послів до Іспанії. Проте, на той момент в Мадриді вже знаходилося 24 закордонних представництва. 4 жовтня 1950 р. було встановлено дипломатичні відносини з Ірландією. Було скасовано рекомендацію, яка стосувалася позбавлення Іспанії права на участь в міжнародних установах, створених ООН. 1951 р. став роком налагодження дипломатичних контактів у такому порядку: Греція, Бельгія і Нідерланди, США, Люксембург, Норвегія і Швеція, Велика Британія, Італія і Данія, Туреччина, Франція, ФРН (6 жовтня 1952 року), Канада (27 березня 1953 року). В 1952 р. Іспанія була прийнята до ЮНЕСКО. А резолюцією від 14 грудня 1955 р. Іспанію було прийнято до ООН, разом з Албанією, Йорданією, Ірландією, Португалією та іншими країнами, зокрема і соціалістичного табору.

Відтак, щодо вимог Резолюції ООН від 12 грудня 1946 р. щодо міжнародної ізоляції Іспанії, то її 1 і 2 пункти виконувалися, оскільки стосувалися вступу Іспанії до ООН або її спеціалізованих установ – а такого не було. А от щодо пунктів 3 і 4, які стосувалися відносин країн-членів ООН з Іспанією, вони не були дотримані частиною країн, оскільки відкликання послів з Іспанії та розрив із неї дипломатичних відносин було рекомендацією, а не жорсткою заборобою. Також варто наголосити на тому, що економічні відносини між Іспанією і іншими країнами світу продовжувалися, не зважаючи на розрив дипломатичних відносин.

УДК 327/773:477.73) «1924/1937» (043.2)

Біліченко Л. С.,
магістр історії,
провідний фахівець кафедри
міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ «АГРО-ДЖОЙНТ» НА ПІВДНІ УКРАЇНИ ПРОТЯГОМ 1924–1937-х рр. (ЗА МЕТЕРІАЛАМИ РАДЯНСЬКОЇ ПРЕСИ)

Ще у 1804 р. в Російській імперії з'явився наказ імператора Олександра І про виселення з міст України 60 000 тисяч євреїв у Степову Україну для поселення на ріллі. Вже станом на 1918 р. на території Півдня України та в Криму мешкало 43 653 євреїв.¹

¹ Діло №163 від 26.07.1927, сторінка 2.

Зі встановленням комуністичної диктатури в Україні для єврейського населення по містах і містечках, особливо на Півдні України, настали скрутні часи. Страшна нужда зародилася в єврейських геттах у часи націоналізації торгівлі та промислу. Введення нової економічної політики полегшило в деякій мірі положення бідноти, бо вона почала знов займатися торгівлею та дрібним промислом. Одначе, більшість її все одно залишалася у важкому становищі. В 1924 р. урядові кола СРСР почали роздумувати над тим аби наділити бодай частину єврейського населення землею. Ще у листопаді 1923 р. Г. І. Бройдо представив в Політбюро ЦК РКП (б) доповідь про утворення при ЦВК СРСР комітету по землеустрою євреїв (КомЗЕТ). Остаточне рішення про колонізацію, Політбюро схвалило 14 липня 1924 р.

Зокрема, на КомЗЕТ покладался обов'язок визначити райони землеустрою та перш за все організувати поселення єврейських мас на півдні України, де були вільні площі і вже були організовані єврейські колонії.

За такою розв'язкою єврейської проблеми стояло ще й те, що за кордоном існували добродійні єврейські комітети, які ставили собі за мету допомогу єврейському населенню у СРСР, точніше в УСРР, бо там зосереджувалася головна його частина. Найпомітнішими з тих установ були американський «Джойнт» та французьке «ЕКО». Радянська влада, що не мала відповідні ресурси для технічного та матеріального проведення колонізації, погодилася на грошову допомогу цих товариств¹.

Одним із перших хто виявив бажання допомогти був «Джойнт». Ця організація вже мала досвід співпраці з Радянським Союзом протягом 1921–1923 рр., коли надавала гуманітарну підтримку населенню, постраждалому внаслідок голоду. Зокрема, для фінансової та технічної допомоги у реалізації проекту єврейської землеробської колонізації в СРСР був заснований постановою Виконкому «Джойнта» від 21 липня 1924 р. філіал організації, який отримав назву «Агро-Джойнт»

29 листопада 1924 р. Совнарком СРСР підписав договір з американсько-єврейською об'єднаною корпорацією «Агро-Джойнт».² За цією угодою «Агро-Джойнт» зобов'язувався надавати матеріальну допомогу єврейським переселенським групам та їх господарствам на нових місцях та інструктувати євреїв хліборобів у всіх справах організаційно-господарчого й кооперативного характеру. На ці заходи «Агро-Джойнт» зобов'язався витратити не менше 400 тисяч карбованців

¹ Діло № 224 від 08.10.1927, сторінка 1.

² Украинский экономист № 68 від 20.12.1924, сторінка 1.

протягом 1924–1925-х рр. У своїй праці кооперація не мала на увазі жодних комерційних цілей. Надані євреям-переселенцям позики видаватимуться «Агро-Джойнтом» на засадах довір'я, а також без сплати відсотків. Уряд зі свого боку надавав «Агро-Джойнтови» чимало пільг. Так, «Агро-Джойнта» було звільнено від всіх податків та зборів; крім того, потрібний для переселенців матеріал перевозився по пільговому тарифу, встановленому для вантажів переселенців. При ліквідуванні діяльності, «Агро-Джойнт» передав своє майно, включаючи й боргові зобов'язання, кооперативним радянським організаціям, діючим у межах СРСР, та переслідуючим однакову з «Агро Джойнтом» мету. У всякому разі «Агро-Джойнт» зобов'язується не вивозити назад за кордон кошти, ввезені їм у СРСР для роботи. Вся праця «Агро-Джойнта» відбуватиметься в повному погодженню з радянським урядом, репрезентованим в особі комітету по земельному влаштуванню трудящих євреїв, при президії Ради Національностей ЦВК СРСР. Затверджену угоду складено на термін в один рік, однак, за бажанням «Агро-Джойнта» та при відсутності заперечення з боку радянського уряду, вона може бути продовжена до нового терміну. Що і в подальшому було зроблено¹.

Після підписання договору про співпрацю «Агро-Джойнт» розгорнув надзвичайно широку акцію у напрямі фінансової допомоги єврейському населенню України. Зокрема, на українську територію «Агро-Джойнт» встиг переселити понад 10 000 тисяч єврейських родин. Єврейські колонії «Агро-Джойнта» розмістилися на ґрунтах Херсонщини, Криворіжжі та в Криму, які були надані більшовицьким урядом. Тут було переселено понад 7 000 тисяч єврейських родин. Крім того було переселено 300 єврейських родин в околиці Одеси. Колонізація відбувалася таким чином, що третину колонізаційних коштів покриває «Агро-Джойнт», а дві третини більшовицький уряд та самі колоністи.

Ці широкі заходи єврейської колонізації вимагали величезних капіталів. І кошти «Агро-Джойнт» збирав серед усіх кіл єврейства в США. Для прикладу, в 1924–1926 р. у єврейські колонії на території України було інвестовано понад 2 000 000 млн. доларів².

Упродовж 1925, 1926 і 1927 рр. за підтримкою «Агро-Джойнту» колонізація відбувалася досить інтенсивно. Якщо порівняти допомогу яку надавала радянська влада, самі колоністи та іноземні організації, то ситуація виглядає наступним чином: 68,3 % виділених коштів надходили з боку міжнародних організацій (зокрема «Джойнта» та «Озета»), 20,1 % – зі сторони держави і 11,6 % – надавали самі переселенці.

¹ Радянська Волинь № 120 від 23.12.1924, сторінка 3.

² Діло № 245 від 04.11.1926, сторінка 2.

Не припинив свою місію «Агро-Джойнт» і в 30-х рр. Директор «Агро-Джойнту» д-р Розен надав пресі таку інформації про працю Джойнту в Радянській Україні: «...На подальший розвиток єврейських поселень на Півдні України та в Криму призначено в 1937 р. чергові грошові вкладення в загальній сумі 10 000 000 карбованців. Цьогорічний бюджет цілком піде на електрифікаційні та іригаційні роботи, а також на промислові підприємства».

Крім того, аби переселити на Південь України у подальшому 500 єврейських родин, радянський аграрний банк виділив у 1937 р. 5 млн 400 000 тис. карб. кредиту¹.

Таким чином, «Агро-Джойнт» протягом 1924–1937 рр. зробив вагомий внесок у допомозі єврейським переселенцям та у відновленні єврейських колоній Півдня України.

УДК 327

Семенченко К. Е.,
*магістранка спеціальності «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОСИН РЕСПУБЛІКИ ПІВНІЧНА МАКЕДОНИЈА ТА США

7 квітня 1992 року США визнали Словенію, Хорватію, Боснію і Герцеговину, а через кілька місяців, вже в серпні, встановили з ними дипломатичні відносини. Через війну посольство знаходилося спочатку у Відні, а потім переїхало в Сараєво. У квітні, під сильним тиском з боку США, Європейське співтовариство визнало і Боснію і Герцеговину. Але Македонії в списку визнаних держав не було. Сполучені Штати проігнорували всі мирні кроки Македонії, виявлену гнучкість і готовність до співпраці, яка внесла неоціненний внесок у запобігання ескалації та розширення конфліктів в регіоні, надовго залишили державу у відносній ізоляції.

У грудні 1992 року в американській політиці щодо Македонії був зроблений певний крок вперед. Тоді в рамках СПРООН, військової місії ООН в колишній Югославії, в Македонію превентивно були відправлені близько 600 військовослужбовців, з яких триста були амери-

¹ Діло № 59 від 18.03.1937, сторінка 1.

канськими. Спочатку здавалося, що цей крок знаменує собою новий підхід США до Македонії. Його інтерпретували як свого роду гарантію безпеки невизнаної держави. Незабаром, однак, стало ясно, що мета операції полягала не в тому, щоб стабілізувати ситуацію в країні, а в тому, щоб вона не потрапила в руки Сербії. З'ясувалося, що у США була конфіденційна інформація про конкретні агресивні наміри С. Мілошевича, і щоб їм запобігти, в Македонію була направлена перша превентивна місія в історії ООН. Незважаючи на присутність місії ООН, Македонія залишалася вкрай вразливою.

Сполучені Штати визнали Македонію як незалежну державу тільки 9 лютого 1994 року. Довелося чекати ще півтора року до рішення Вашингтона встановити дипломатичні відносини. Це сталося 3 вересня 1995 року після підписання Тимчасової угоди з Грецією, ініційованої США, яка серйозно послабила позицію Македонії в суперечці про назву. Дипломатичні відносини з трьома іншими колишніми югославськими республіками США встановили за три роки до цього.

Після того, як Греція заблокувала вступ Північної Македонії до НАТО у 2008 році, США підписали «Декларацію стратегічного характеру про партнерство та співробітництво» з Північною Македонією для швидкого сигналу США про прихильність США у забезпеченні членства Північної Македонії в НАТО.

На сучасному етапі Сполучені Штати також допомагають Північній Македонії у вирішенні проблем безпеки, включаючи повернуті іноземних винищувачів, торгівлі людьми та кібербезпеки. Міністерство внутрішніх справ Північної Македонії повідомило, що 150 і більше її громадян воювали з Ісламською державою в Іраку та Сирії, з яких приблизно 80 з тих пір повернулися. США співпрацювали з правоохоронними органами та розвідкою Північної Македонії з метою виявлення загроз, проводили навчання суддів та прокурорів залучених до випадків тероризму та підтримували організації, які працюють у напрямку протидії насильству, екстремізму.

Державний департамент США класифікує Північну Македонію як країну другого рівня щодо торгівлі людьми. Незважаючи на вдосконалення зусиль по боротьбі з торгівлею людьми, уряд не відповідає мінімальним умовам Державного департаменту щодо їх усунення. Нарешті, Кіберкомандування США, підрозділ Міністерства оборони, співпрацює з владою у Північній Македонії для покращення можливостей кіберзахисту, і, направляє експертів для надання допомоги на місці.

США надали значну зовнішню допомогу Північній Македонії. Від отримання незалежності країни в 1991 р. до 2015 р. США надали

819 мільйонів доларів допомоги Північній Македонії, згідно з Зеленою книгою USAID.

Сьогодні США підтримують перехід Північної Македонії до ринково орієнтованої економіки. Північна Македонія є членом Світової організації торгівлі з 2003 року і вела переговори про угоди про вільну торгівлю з багатьма своїми сусідами. У 2018 році загальна торгівля між Північною Македонією та США становила понад 312 мільйонів доларів США, що на 34 % більше, ніж у 2017 році. Електричні машини та обладнання США були особливо привабливими для імпортерів Північної Македонії. Основний експорт до США – тютюн, одяг, залізо та сталь.

Програми Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) у Північній Македонії сприяють прискореному зростанню, підтримці сильніших демократичних інститутів та сприяють навчанню македонців до сучасної економіки. Основним напрямком допомоги США є допомога Північній Македонії в реалізації Рамкової угоди серпня 2001 року; реалізація положення про децентралізацію є пріоритетним завданням. USAID спрямований на розбудову потенціалу для посадових осіб місцевого самоврядування, які матимуть більше повноважень та відповідальності від центрального уряду, а також надає гранти для фінансування дрібних інфраструктурних проектів.

Уряд США спонсорує низку програм академічного, професійного та культурного обміну, в яких беруть участь молодь, студенти, педагоги, професіонали, художники, спортсмени та лідери країн, що піднімаються в Республіці Північна Македонія. Цілі цих програм – сприяти взаєморозумінню між США та Республікою Північна Македонія.

Загалом, США декларують та демонструють свою зацікавленість у політичній стабільності Македонії. США досить довго працювали над включенням до НАТО та до політики відкритих дверей альянсу. Ця політика відкритих дверей для кваліфікованих країн зробила великий внесок у трансатлантичну безпеку з часу першого раунду розширення в 1952 році і допомогла забезпечити центральне місце альянсу як головного гаранта безпеки в Європі.

ЗМІСТ

Секція. ПОЛІТИЧНА НАУКА В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖЖІ

<i>Іванов М. С.</i> Неофеодалізм у сучасному українському суспільстві: причини та шляхи подолання	3
<i>Чупрін Р. В.</i> Вирішення проблем використання системи партійних списків на місцевих виборах в Україні в контексті ухвалення Виборчого кодексу	5
<i>Соловійова А. С., Сироватка А. В.</i> Етапи розвитку концепцій суспільства споживання.....	7
<i>Громадська Н. А.</i> Соціальний діалог як інструмент вирішення проблем молодіжної зайнятості в Україні	9
<i>Колісниченко А. І.</i> Політична ідеологія в міжнародних відносинах.....	13
<i>Savinok V.</i> Conceptualization of Russia in German foreign policy on the example of white book on national security and the future of the bundeswehr	14

Секція. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

<i>Тригуб О. П.</i> Кінотеатри Трансїстрії: від повсякдення до ідеологічної пропаганди.....	18
<i>Шевчук О. В.</i> Європейська система безпеки: засадничі принципи і ціннісні засади.....	20
<i>Богданова Т. Є.</i> Інтеграційна криза в Латинській Америці: UNASUR VS PROSUR	22
<i>Вовчук Л. А.</i> Інформаційна діяльність польських консулів в Україні упродовж 1930-х рр.	24
<i>Габро І. В., Лещинська О.</i> Філантропічні фонди та НУО у здійсненні культурної дипломатії США.....	26
<i>Запорожченко А. С.</i> «М'яка» сила зовнішньої політики Туреччини у відносинах з Україною	29

Звездова О. О. Культурна політика Європейського Союзу	32
Кравченко О. В. Концепт війни та миру у промовах президентів Дональда Трампа та Володимира Зеленського (на прикладі офіційних виступів на сесії Генеральної Асамблеї ООН).....	34
Лимар М. Ю. The EU-U.S. Cooperation on Human Rights: Joint Statements.....	36
Тихоненко І. В. Азербайджансько-іранські відносини на сучасному етапі	38
Хмель А. О. Характеристика дотримання міжнародної ізоляції Іспанії акторами міжнародних відносин у період 1946–1950-х років	40
Біліченко Л. С. Діяльність «Агро-Джойнт» на Півдні України протягом 1924–1937-х рр. (за матеріалами радянської преси)	43
Семенченко К. Е. Особливості відносин Республіки Північна Македонія та США	46

Технічний редактор, комп'ютерна верстка *Н. Кардаш*.
Друк *С. Волинець*. Фальцювальньо-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 28.05.2020.
Формат 60х84¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 2,91. Обл.-вид. арк. 2,81.
Тираж 19 пр. Зам. № 6034.

Видавець та виготівник: ЧНУ ім. Петра Могили
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десанників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.

АДРЕСА ОРГКОМІТЕТУ:

**ОЛЬВІЙСЬКИЙ ФОРУМ – 2020:
СТРАТЕГІЇ КРАЇН ПРИЧОРНОМОРЬСЬКОГО РЕГІОНУ
В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ**

XIV Міжнародна наукова конференція

Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
вул. 68 Десантників, 10,
м. Миколаїв, 54003, Україна

Тел.: 8 (0512) 50–03–32,

8 (0512) 76–55–81,

8 (0512) 76–55–99,

факс: 50–00–69, 50–03–33,

E-mail: avi@chmnu.edu.ua, rector@chmnu.edu.ua

